

ÁRPÁD ABONYI

A VÖRÖS
REGINA:
REGÉNY

Árpád Abonyi

A vörös regina: regény

«Public Domain»

Abonyi Á.

A vörös regina: regény / Á. Abonyi — «Public Domain»,

Содержание

ELSŐ FEJEZET	5
Második fejezet	13
HARMADIK FEJEZET	21
NEGYEDIK FEJEZET	38
Конец ознакомительного фрагмента.	40

A vörös regina: regény

ELSŐ FEJEZET

Búcsút mondok csendes erdészházamnak és 1914 augusztus elején bevonulok, mint tartalékos közlegény, ezredemhez. – Új bakancsomat meg kell foltoztatnom és emiatt sok bajom támad. – Kopár orosz vidékek, fölperzselt házak. – Lángban álló mezei tanya, hol egy egész népes család szörnyű tűzhalált halt. – A Morelli-század átesik a tűzkeresztségen és »Stand«-ba jut.

Állami erdész vagyok a kincstár egyik felvidéki több ezer holdas birtokán, ahol kocsin is néhány óráig lehet utazni, amíg valaki kiérkezik az erdőségekből. Ott is laktam az erdőkben, egy mély völgyben levő magányos erdészházban, két kerülővel és a kutyámmal. Nőtlen ember vagyok, egyik polyák kerülőm szintén, a másiknak azonban van felesége, aki mindhármunk számára főz és mos. Hetenkint csak egyszer lovagolok be a városba bevásárlások végett, mert negyven kilométernyi utat nem szívesen tesz meg az ember, csak akkor, ha már elkerülhetetlenül muszáj. A másik legközelebb eső város, Dobsina, még messzebb van tőlem, több, mint ötven kilométer s az odavezető út háromszor oly fárasztó, mint ez a másik. Mindezt csak azért említem meg, hogy lássék, mennyire távol élünk mi ott az erdők mélységében mindentől, ami kultúrának és általában polgári életnek neveztetik.

Lehet, ez volt az oka, hogy amikor a háború kitörésekor, 1914 augusztus harmadikán, vagy negyedikén, megkaptam behívómat, hogy huszonnégy óra alatt vonuljak be ezredemhez, amelynek tartalékosa voltam, – épen akkor töltöttem be harmincegyedik életévemet – semmiféle felindulást nem éreztem, pedig tudtam, hogy ezúttal nem fegyvergyakorlatról, hanem valóságos és komoly hadjáratról van szó. Magam sem tudom okát adni, hogy miért, de az első pillanatban mintha még bizonyos elégedettséget is éreztem volna. Az járt a fejemben, hogy egyidőre ismét belecsöppenek az emberek közé és töméntelen fa, a tót és polyák parasztok, nemkülönben az erdei vadak helyett embereket, városokat, szóval életet fogok látni, amelyből éveken keresztül ki voltam közösítve. Persze, ha családom lett volna – nem fogtam volna így fel a dolgot – de hát senkim sem volt, sem feleségem, sem gyermekem, sem szüleim, akik szegények, rég pihennek, az ilyen magányos kakuk tehát nem hagy itt senkit, akiért aggódjék és miatta sem érez bánatot senki. Az egyetlen élőlény, amelyet sajnáltam otthagyni lusta öreg kerülőim gondozására, hűséges kutyám volt, a Zsandár. No, de meg is fenyegettem a vén lustákat, hogy kicserzem bőrüket, ha valami hiba talál esni a kutyámban, míg oda leszek.

Meg sem mondtam nekik, hogy hová megyek. Az ilyen csontos fejű vén parasztnak amúgy is mindegy. Nem érdekli ezeket már semmi, csak a róka, meg a farkas – annak is csak a bőre.

Még aznap összecsomagoltam holmimat és lóra ülve, egész éjjel nyeregben voltam, míg másnap reggel nyolc óra tájban végre beérkeztem a városba és jelentkezhettem ezredem laktanyájában.

Bizony, alig ismertem rá a máskor mindig csendes és néptelen városkára. Olyan volt az egész, mint egy tábor. A sok bevonuló rezervista ugyancsak elevenné tette, még a környéket is. S milyen vígak és hangosak voltak ezek az emberek. Majdnem valamennyinek virág volt a kalapja vagy kucsmája mellett, különösen a magyar legények tűntek ki szertelen hangosságukkal, amely úgy zengett végig a városkán, mintha valami nagyszerű lakodalom lett volna készülöben. Engem eleinte valósággal elkábított a nagy láрма és a sürgő-forgó roppant elevenség, amely mindenfelől egyszerre csapott le rám. Az erdők örökös csendje és békéje után most egyszerre ez a lármás zaj, – nem csoda, hogy szinte belekábultam, míg lassankint valahogy mégis hozzá tudtam szokni.

A kaszárnyából azzal küldtek el, hogy néhány napig várnom kell, míg a sor ránk – rezervistákra – kerül, mert elsősorban a lineabeli csapatok felszerelését kell befejezni.

– Vajjon meddig kell várakozni? – kíváncsiskodtam az őrmesternél.

– Három-négy napig – hangzott a válasz.

Nem igen örültem ennek a hírnek. Hazamenni erre a három-négy napra már nem volt érdemes, elhatároztam tehát, hogy ott maradok. Meg voltam akadva a lovammal is, ezen a bajon azonban hamar túlestem, mert alig tettem vele néhány lépést, egy kapitány már megszólított, hogy ez a ló is az avatás-köteles lovak közé tartozik-e? Megmondtam, hogy nem tartozik. Az állásomhoz tartozik, kincstári ló.

– Lefoglalom – szólott röviden a tiszt.

Le is foglalta és azt nagyon okosan cselekedte, legalább letettem nyakamról a gondját. Kaptam érte – nem is utalványban, hanem készpénzben – négyszáz forintot. Ha megkérdezik az árát, szívesen odaadtam volna százötvenért. Dehát nem kérdezték.

Aztán nem is négy napig, de öt napig lézengtem és lézengtünk, valahányan berukkolt tartalékosok csak voltunk, míg végre az ötödik nap a sorhadbeliek kivonultak a városból, és mi bevonulhattunk a kaszárnyába.

Annyian voltunk, hogy alig fértünk. És micsoda vígság verte fel a széles udvart, meg az egész rengeteg épületet. Az ember a saját szavát sem hallotta. Mindenki vidám és hangos volt. A tisztok tréfálkoztak velünk, az őrmesterek nyájasok, jókedvűek, szolgálatkészek voltak. A megszokott régi kaszárnyai gorombaságnak és nyersségnek sehol semmi nyoma. Egy jóképű szakállas rezervista nagy komolyan ki is jelentette, hogy mindezen csodák után pedig okvetlenül össze fog omlani a világ...

A világ azonban nem omlott össze, minket ellenben annak rendje és módja szerint beöltöztettek és hamarosan kiadták az összes Rüstungot is. Minden finom, komótos és vadonatúj volt. Olyanok voltunk az új egyenruhákban, mintha csupamerő »extrában« fészítettünk volna és nem bejöttünk volna, hanem hazamenőben lennénk az extrában, hadd dagadjon odahaza, ha meglát, a Rózsi vagy a Kati szíve.

Pénzemet, mely a hazuról hozott százhusz forinttal együtt, lovam árát is hozzáadva, ötszázhusz forintot tett ki, ügyesen bevarrtam a blúzom belső zsebébe. Ezt a belső zsebet én csináltam, mert bévülről t. i. nincs zsebe a rendes katonai blúznak. Adjusztálni egyébként semmit sem kellett, úgy állt rajtam az új csukaszürke, mint a parancsolat. Hát hiszen jól megnőtt, nagy darab, olajbarna képű ember vagyok, rám nem kunszt ruhát szabni.

Nagyon jól festett volna bár két szál káplári csillagocska az új blúzon, dehát nem lettem annak idejében még káplár sem, mert örökös hadilábon álltam bemák-ivadék őrmesteremmel és emiatt persze meg is maradtam végig közlegény-sorban.

Láttam néhány pityergős jelenetet is, de nem sokat. Egy ráncosképű, töpörödött parasztasszony sírdogálása hatott meg mindössze különösebben. Ott állt szegény a kaszárnya kapujában és csendeskén törölgette könyeit. Három unokája vonult be. Egymaga maradt odahaza. Nem tréfa az, ha valaki már a hetven felé jár, mint ez az öreg néni. Mit fog ez csinálni egymagában, ha nem akadnak jó emberek, kik elhagyatottságában megvigasztalják és egyben-másban megsegítsék? Adtam szegénynek a pénzből öt forintot. Megköszönte, de csak tovább sírdogált csendeskén ott a kaszárnya kapujában egészen estig.

Századomban – a »siegreiche 16-te Kompagnie«-ban – Morelli százados úron kívül csak két tiszt volt: főhadnagy úr Nagy és hadnagy úr Schultz. A százados bizony már jócskán idős úr volt – lehetett vagy ötvennégy-ötvenöt esztendő. Azokból a régimódi tisztékből való volt, akik sohasem mennek előbbre a századosi rangnál, – zömök termetű, kicsit ragyás, roppant lármás, azonban jószívű és emberséges katona volt – a legénység szerette, mintha apja lett volna. Nagy István főhadnagy – valóságos óriás volt a százados úrhoz képest – fekete, mint az ördög, de vakmerő is, mint az ördög. Jobban tudott káromkodni, mint egy tucat huszár, különösen ha kártyázott és vesztett. Már pedig mindig kártyázott és mindig vesztett. Schultz hadnagy úr teljes és tökéletes ellentéte volt mindenkben: elegáns, finom, szőke fiatalember. Mintha mindig valamely illatszerez skatulyából

lépett volna ki, akár jött, akár ment. Soha a keztyűjén egyetlen foltocskát nem látott emberfia. Azonban tehette. Igen gazdag bécsi sörgyárosnak volt a fia, – pénze mindig bőven volt és ki is adta urasan – ebben nem volt hiba. Hallottam, hogy a Bataillon valamennyi tisztje be volt nála »dőlve« kisebb-nagyobb summák erejéig, ami tekintélyét persze toronymagasságnyira fokozta, de nem hallottam, hogy ezzel a hatalommal visszaélt volna. Magyarul nem sokat tudott.

A kilencedik nap délutánján felolvasott ezredparancsból megtudtuk, hogy még aznap este be leszünk vagonirozva, elhagyjuk a városkát és egyesülni fogunk az előreküldött rendes csapatokkal.

Nem mondhatnám, hogy valami rendkívüli sürgés-forgás lett volna a parancs vétele után, vagy túlsok lekonyult fejet láttam volna. Akadt egynéhány ebből is, de igazán nem sok. Sőt majdnem azt mondhatnám, hogy a legénység legjava-része még örült is a dolognak, legalább nem kellett tovább elszenvednie hozzátartozói szomorkodását, ami ilyenkor elkerülhetetlen.

Nekem könnyű dolgom volt, – utánam és érettem nem lamentált senki. De hogy én se vigyem el szárazon, arról gondoskodott a balszerencse egy kiálló szeg képében, amelybe belebotlottam és kiszakítottam oldalvást az új bakancsomat. Ritkán szoktam káromkodni, de most igazán nagyon mérges voltam a saját ügyetlenségemre. Már most csak hamar egy csizmadiát, aki a repedést befoltozza. Elindultam suszter-vadászatra és a közeli utcában találtam is egy májsztert, aki kész volt a repedést – negyven krajcárok fejében – azonnal befoltozni. Be is foltozta. Csakhogy egy kicsit összébb találta húzni a bőrt, semmint kellett volna, ennél fogva éreztem, hogy a bakancs bizony szorítja a lábamat. A májszter biztatott, hogy egy-két óra alatt »kijárom« és akkor nem fog szorítani. Ez csak az elején van így, mert a bakancs különben is új. Ha azonban mégis szorítani találna – hozzam vissza és szívesen kifejti s megint újra visszavarrja a foltot.

Este hét órakor teljes Mars-Adjustirungban, felkészülve álltunk a kaszárnya udvarán. Az ezredes a front elé lovagolt és beszédet intézett a legénységhez. Nagyon lelkesen beszélt, én azonban egy szót sem értettem az egészből, mert igen messze álltam a középső fronttól. A beszéd után felharsanó hurrákból és mennydörgő éljenekből következtetve, az ezredes úr alighanem a legénység szája íze szerint szónokolhatott.

Azután vezényszók hallatszottak, kivonultunk a kaszárnyából és kimasiroztunk a pályaudvarra. A fél város apraja-nagyja kísért. Elárasztottak szerencsekívánatokkal és teméntelen virággal. Még akkor is hullott a virágeső, amikor a végeláthatatlanul hosszú katonai vonat szép lassan kicammogott a pályaudvarról és mindegyre távolodott a kendőket lobogtató, éljenző és még a távolból is búcsúzkodó közönségtől.

*

A menázi-szünetek leszámításával, amikor a vonat megállt, s szabad volt leszállanunk – négy teljes napig szakadatlanul mentünk észak felé. Igaz, hogy förtelmesen lassan mentünk. Az ember már a második napon sem tud magával mit kezdeni, hát még a harmadikon és a negyediken! A vidám nótázás már a második napon megszűnt. A virágot pedig sok legény már az első nap kidobta mérgében a kocsiból. Én nem dobtam ki a magamét. Általában sokkal jobban tűrtem az unalmas utat, mint társaim, akik nem voltak hozzá szokva, – mint én – hogy félnapokig egy helyben gubbasztva lessenek valamely ravasz erdei vadra.

Hát hiszen azért eléggé úntam biz ezt a szörnyen lassú és lábakat, kezeket zsibbasztó utazást. Meg aztán aggasztott a bakancsom is. Megint éreztem, hogy a rácsapott folt tájékán szorít. Hol levettem, hol megint felhúztam, – próbáltam tágítani is – de biz az nem engedett. Keserű szemrehányásokat kezdtem tehát magamnak tenni, hogy nem mentem vissza a májszterhez, aki ajánlkozott, hogy kibontja és újra varrja a foltot. Végre is csak az a reményem maradt, hogy ebben a mostani száraz és meleg időben, ha nem is enged a folt, majd enged esze nélkül, ha egyszer amúgy istenigazában átázik és ellágyulnak konokul kemény erkölcei.

Ebben az időben igen nagy meleg volt. Az áthévuлт levegő szinte reszketni látszott a kiszikkadt föld közelében, amely csak úgy ontotta magából a forróságot. Minden pocsolya fenéig ki volt száradva, még a nádasok is. A felrepedezett agyagos föld oly keményre szikkadt, hogy nemcsak

gyalogos embert, de talán még ágyúkat is elbírt volna. A marhakocsik, melyekben minket szállítottak, napközben valóságos kemencék voltak. Ez talán még jobban kifárasztotta az embereket, mint a négy napos út. Már alig állták. Volt olyan is, aki elég hangosan, a tiszturak füle hallatára mondta ki véleményét... baj azonban ebből a szabadszájúságból sem lett. A mi Morelli századosunk épen oly dühös volt, mint a legénység s ugyancsak sűrűn emlegette a »schweinerei«-t. Pergamen-színűre égett, ragyás arca szinte rángatózott a haragos türelmetlenségtől. A Nagy főhadnagy úré nemkülönben. Azt, amit ez az óriás hangosan kimondott, semmiféle papiros nem tűri meg. Csak a mindig finom Schultz hadnagy úr nem mondott soha semmit, amin az illendőség fennakadhatott volna.

De hát egyszer a leghosszabb prédikációnak is vége szokott lenni. Véget ért a negyedik nap délutánján a mi megpróbáltatásunk is. Megérkeztünk rendeltetésünk helyére – a határra, vagy talán még azon is túl.

– Auswaggonirung! Kiszállni emberek!

Mondhatom, hogy soha életemben parancsot szívesebben és fürgébben nem hajtottam végre. Szinte repültem kifelé a gyalázatos marhakocsiból, mint a gummilabda! Végig is mértem egész hosszúságommal az anyaföldet, de oda se neki! És nem törődtek hasonló csekélységekkel a többiek sem. Azt a szapora kifelé bomlást, ami itt elkezdődött! Egymás hegyin-hátán ugráltak ki az emberek a kocsikból... ki a hasára esvén, ki az orrára... de csakhogy künn volt!

Délután öt órára elkészültünk a menázsival is. Igen jó levest, marhahúst és pörkölt tarhonyát kaptunk, minden ember annyit, amennyit csak meg tudott enni.

Fél hatra »Vergatterung«-ot fújtak.

Cudar meleg volt, de ezzel most már nem törődtek az emberek. Lengedezett valami kicsi szél is, s ez annyira amennyire elviselhetővé tette a forróságot. A fődolog az volt, hogy nem ültünk a marhakocsikban.

A vidék, amit be lehetett látni, nem volt valami szép. Kopár dombok, lankás emelkedések, messze elnyúló lapos völgyek látszottak a távolságban. A legtávolabbi láthatárt sem zárták be a hegyek. Lehet, hogy alföldi ember más szemmel nézte volna ezt a vidéket, mi azonban egy szálíg hegyvidéki emberek voltunk, hát persze, hogy csunyának találtuk.

Este nyolc órakor lekanyarodott a regiment egy elég mélynek látszó völgybe.

A fordulóról már észrevettük, hogy odalenn katonai tábor van. Sátrak szürke vászna tűnt szembe jókora területen. Gulába rakott fegyverek nagy sokaságát vettük észre a sátrak vonalában, tábori konyhák füstje szivárgott a szél irányában, amely most valamivel élénkebb jóindulattal hűtötte le homlokunkon a verítéket.

Szemmértékkel mérve, egy teljes divízióra becsültem a lenn táborozó katonaságot. Később megtudtam, hogy jól taksáltam, mert tényleg a mi hadosztályunk táborozott itt már hét nap óta. Mi voltunk az utolsó tartalékosok, akik még hiányoztak. A mi bevonulásunkkal komplett hadilétszámon állt a divízió, amelynek vezére báró G. altábornagy úr ő excellenciája volt. A fiatal sorhadbeliek ismerték, mi öregebbek nem.

Fél kilencre lenn voltunk a völgyben.

Roppant zajos fogadtatásban részesültünk, amikor bevonultunk a táborba, – olyan hurrázás és éljenzés harsogott felénk, mintha már megvertük volna az ellenséget. Fogalmam sincs róla, miért örültem magam is, hogy már itt vagyunk, de örültem és még sokkal jobban örültem volna, ha lábamon az az átkozott bakancs-folt nem komizkodott volna.

Amint kijelölt helyünket a táborban elfoglaltuk és komócióba tehattük magunkat, azonnal levettem a bakancsomat. Azt reméltem, hogy talán a kapca gyűrődött össze a folt tájékán, azért szorít most jobban, mint eddig, – de bizony a kapca símán fogta körül a lábamat. Megint csak szemrehányásokat tettem magamnak, hogy nem használtam fel a majszter ajánljását és hittem a »kijárás«-ban – most persze már későn, mert más bakancsot itt nem kaphattam. Kivághattam volna ugyan a varrást, de hátha esős idő fogja felváltani a forróságot – mit csináljak lyukas lábbeliben? Az ördög vigye el ezt az egész dolgot.

A meleg nem engedett napszállta után sem, de nagyon szép csillagos éjszakánk volt.

A tábor-örszemeken kívül mindenki aludt. Én sokáig nem tudtam elszunnyadni. Hátamra fekve báméskodtam a csillagos égre és elkalandoztam, gondolatban, haza, erdeim közé. Vajjon mit csinálhat két lustám, ha nem kell tőle tartaniok, hogy a sarkukban vagyok? Szegény jó kutyám! Hogy kereshetett az engem napokig, míg végre belenyugodott, hogy egy darabig nem fogjuk, egymást látni.

Hm... de hátha soha többé nem fogjuk egymást látni? Lám, lám... ez eddig eszembe sem jutott. Igazán egy pillanatig sem gondoltam rá eddig, hogy voltaképpen ez az eshetőség sincs kizárva...

Most, hogy eszembe jutott – úgy éreztem, hogy semmi hatással sincs reám. Elvégre, aki olyan életpályát választott magának, mint én, annak arra is lépten-nyomon el kell készülnie, hogy valamelyik tettenért vadászó gyorsabb talál lenni és hamarabb röpít golyót a fejembe, mint mi az ő fejébe, punktum... eddig van és igazán nincsen tovább. Az erdőségek mélységeiben járva, sohasem tudtam, hogy mikor és honnan lehetnek rám ezek a gazfickók, – hozzá voltam tehát szokva, hogy minden egyes utamon a fejemmel játszom. Innen van, hogy a halál gondolata rám semmiféle különösebb hatást nem tehetett.

A csillagok állásából következtetve, lehetett tizenegy óra is, amikor végre magam is elaludtam.

Reggelre kelve nagy örömmel tapasztaltam, hogy a forróság valamennyire engedett és ami még jobban megörvendeztetett, az a bakancsom kegyes engedékenysége volt, – alig éreztem, amikor felhúztam. Derék dolog! Egészen kényelmesen tudtam benne járni. Arra persze ebben a pillanatban nem gondoltam, hogy reggel az ember lába jelentékenyen kisebb, mint napközben, ha már munkában van.

Öt óraker már az egész tábor fenn volt. A konyhákon főtt a kávé, az emberek egy a táboron keresztül folyó, elég bő vizű érben mosdáshoz láttak. A naposok parancsot hoztak, hogy fél hétre mindenki legyen készen, mert lehet, hogy ezt a táborhelyet a divízió egy része el fogja hagyni. Úgy is volt. Valamivel fél hét óra után úgy a tábor jobb-, valamint balszárnyán, ahol mi lógeroztunk, élénk mozgólódás támadt.

Századparancsnokom, Morelli kapitány úr, szinte futva érkezett meg a hadiszállás felől és izgatott arccal, mindazonáltal büszkén és nagyon elégedetten közölte tisztjeivel és a legénységgel, hogy a regiment keleti »Vorhut«-jának (elővédjének) az ezredes úr a mi századunkat rendelte ki. Also auf.

Tíz perc alatt készen voltunk. Morelli kapitány úr nyeregbe kapaszkodott és kicsit borízú, rekedtes hangján elkiáltotta magát:

– Vorwärts, fiaim, éljen a haza!

Döngő éljennel válaszoltunk és elindultunk észak-keleti irányban a táborhelytől. Marsközben egyszer még visszanéztem. Az jutott eszembe, hogy látjuk-e még vajjon valaha azokat, akiket most ebben a határszéli völgyben hátrahagytunk? Miért jutott ez épen most eszembe, igazán nem tudom.

Délelőtt tizenegyig szakadatlanul mentünk.

Keresztülhaladtunk egy kis erdőcskén is. Silány erdőcske volt biz ez, odahaza inkább csak ciherszámba mehetett volna.

Útnak, vagy útfélének itt már híre-hamva sem mutatkozott. Még marhacsapást sem láttunk, pedig már jókora darab földet hagytunk a hátunk mögött. Se szarvasmarha nem járt itt, sem ember. Mert bizony embert sem láttunk. Felkapaszkodván egy lankás hágóra, ott egy nyírfákkal körülszegett tisztáson végre megpillantottuk az ember – nyomát. Csak a nyomát és nem az embert.

Egy porig leégett tanya vagy más efféle szerdék lehetett, ami itt szemeink elé került.

Az épület földig le volt égve, közel ehez a hamurakáshoz még két másik hamurakás is szürkéllett, talán az ólak vagy kukorica-kasok maradéka. A szegény fák megperzselve szomorkodtak a pusztulás e néma helye felett, amely találgatásainkra semmiféle választ nem adhatott.

Röviddel esti hét óra előtt az erdő szélére érve – mintegy ezer lépésnyi távolságban – megint nagyon csúnya látvány ütközött váratlanul a szemünk közé.

Az innen tovahúzó légkör közepén egy nagy tanya állt lángokban.

Rengeteg koromfekete füst és szikrázó perje vágódott föl a levegőbe. A recsegést egészen az erdőig hallottuk, holott jó ezer lépésnyi volt a távolság. Három hosszú szín-féle épület, a lakóház, a hátulso kasok és ólak, nemkülönben a szalma-és széna-kazlak égtek. Óriási fekete füst szállongott különösen a kazlak felett. Egy-egy pillanatra semmit sem lehetett látni, csak ezt a vastag, szikrával kevert, széles lökésekkel szerteszt gomolygó fekete füstöt... Szabad szemmel is észre lehetett venni, hogy a megriadva ide-oda futkosó barmokat lovas katonák fogdossák össze és terelik hátra az égő tanya mögé.

Rövid vártatva Morelli kapitány komolyra keményedett ragyás arcát pillantottuk meg az erdő szélén. Megállt egy bokor alatt és nyomban gukkerezni kezdte az égő tanyát. Azután magához intette a tiszt urakat és látszólag semmivel sem izgatottabban, mint ahogy a manővereken szokta, így szólt:

– Fél szotnya kozák. Meg fogjuk őket támadni.

A többi a tiszt urak is tudják, mi is. Általános, heves fegyver-ropogás indult meg az egész vonalon. Megfoghatatlan! Az emberek – ez volt első tűzkeresztségük – oly dühösek lettek saját fegyvereik hangjától, mintha az ördög bűjt volna beléjük. Mintha a puskák dörrenése és a könnyedén tovaszálló lőporfüst egyenként valamennyit felbőszítette volna...

Felugráltak a rajvonalból és szuronnal rohantak az égő tanya felé, hogy a még el nem menekült kozákokat kézrekerítsék. Mert ezek a gyújtogató rablók csak alig tíz percig állták a tüzet, azután menekült, aki tudott. Harminc-harmincöt lehetett a vad iramban menekülő száma, a többi szerteszt szóródva, részint halva, részint megsebesülve hevert a földön. Az emberek nagyszerű pontossággal lőttek, a kapitány úr meg lehetett elégedve a »trefferek«-kel, amelyekkel egyébként soha sem volt megelégedve. Mire öregedő lábaival ő is a tanyához ért, a legénység már az életben maradt kozák lovasok lefegyverzésével is elkészült. A halottakat összeszedték és valamennyit egymás mellé fektették a fűbe, hogy a kapitány úr is megvizsgálhassa őket.

Ezen munka közben egy rémulően sikongató kis leány és egy bevérezett arcú idős asszony bűjt elé a füstös romok mögül. A szerencsétlen lerogyott a kapitány úr elé és zokogó hangon, kétségbeesve, fuldokló sírással beszélt... beszélt... beszélt...

Nem értettük meg, hogy mit beszél, mert messze álltunk tőle, de láttuk, hogy zsidó és most már mindent megértettünk.

Egyedül maradt a szerencsétlen a mellette sikongó vézna kis leánnyal, a kozákok legyilkolták egész háznépét, s a holttesteket bedobálták a tűzbe. A kapitány úr ragyás arca lángolt a dühtől.

– A kutyák... a kutyák... sziszegte felbőszülve.

Az égő épületek ezalatt rendre összerogytak. Amikor a hosszú földszintes lakóház fedele összeomlott – hatalmas szikrafelhő vágódott fel nyomában a levegőbe és oly vastag füst csapódott szét, hogy egy-két pillanatig mindnyájan eltűntünk benne. Az emberek köhögési ingert kaptak a bűdös füsttől s szaporán retiráltak hátrafelé, hogy friss levegőhöz jussanak. Még benne voltunk a vastag füstben, midőn a már-már izzó hamuvá leégett kazlak közelében váratlanul egy lövés esett.

Morelli kapitány úr azonnal odafordult és bosszankodva tudakolta annak a száárnak a nevét, aki patront felejtett a fegyverében. Azt hitte, hogy »schlamperei« történt, pedig most az egyszer nem schlampereiről volt szó. Én már csak akkor érkeztem oda, midőn az emberek elszörnyedve jelentették a kapitány úrnak, hogy az egyik foglyul esett kaukázusi kozák altiszt, aki addig mozdulatlanul várta két szuronyos legény között a sorsát és akit elfelejtettek megmotozni – egyszerre csak revolvért rántott, s villámgyors mozdulattal arrafelé lőtt, ahol a kapitány úr állott. A golyó azonban célt tévesztett és a szegény Schmidt őrmester hátát ütötte át, aki háttal állt az orgyilkos kozák felé és nem is sejtette, hogy veszélyben forog.

A következő pillanatban a nekivadult gyilkos már le volt fegyverezve, de ez persze a szegény őrmesteren nem segített. A lövés után még visszafordult és mondani akart valamit... Azután szép csendesen megfordult a sarka körül, leült a földre és előrehajtotta fejét annyira, hogy sipkája a pernye közé esett. Mindjárt utána, abban a percben, amint az emberek melléje térdeltek, hogy segítsenek rajta, ha lehet – nagy csomó vér buggyant ki száján, tagjai reszketni kezdtek, s a szegény őrmester

egész hosszában elnyúlt a földön... Mire a reszketés megszűnt, szája kinyílt, szemei kitágultak és megüvegesedve, meredten bámultak üregeikben...

Egy káplár mellére nyomta a fülét és hallgatódzott.

– Már nem dobog... mondotta fölgerjedve.

Morelli kapitány úr szintén megvizsgálta kedvenc őrmesterét, de ez a vizsgálat is szomorúan ütött ki – meg kellett róla győződnie, hogy a kötelességtudó, derék katona kiszenvedett.

– Meghalt... mormogta sötét arccal.

Schultz hadnagy úr idegesen tépegette finom bajuszkáját.

– Der arme... ő már befejezte.

Nagy főhadnagy úr bika-vállai ennél a szónál ismét megrándultak. Hirtelen odafordult a kapitány úrhoz, mintha mondani akart volna neki valamit, de aztán csak mégse mondott semmit, hanem ehelyett odalépett a dacosan álló gyilkos kozákhoz és olyan hangon, amelynek dühét sohasem fogom elfelejteni, ráordított:

– Nyomorult orgyilkos! Az ilyen becstelen katonát, mint te...

S a főhadnagy úr nehéz ökle minden acélkalapácsnál súlyosabb erővel zuhant le a kozák fejére. A rettenetes ütés földhöz sújtotta a kozákot, a feldühösödött emberek pedig megragadták, s még mielőtt a kapitány úr tiltó parancsa elhangzott volna – egy szempillantás alatt hátra csavarták karjait, hogy visszájára kössék gúzsba, mint ahogy a farkast szokták. A kozák azonban szilaj és erős ember volt – roppant erőfeszítéssel kirántotta hátracsavart jobbkarját a szorításból és akkorát vágott a vele szemben álló Pitelka Tóni arcába, hogy annak menten eleredt orrán-száján a vér. Másodszor is ütésre emelte karját ez a szőrös képű izmos vadállat, de oly eszeveszett lendülettel kapta öklét a levegőbe, hogy egyensúlyt veszítve hátratántorodott és belezuhant a mellette izzó kazal-hamu zsarátnokába. Egy csomó szikra csapódott fel a levegőbe, s a zuhanás nyomán támadt lyuk ismét betemetődött izzó hamutömeggel...

A legények hiába kaptak utána, hogy kirántsák a tüzes pokolból.

Néhány pillanat múlva egy ennél még sokkal kellemetlenebb jelenetet is meg kellett érnünk.

Az öreg zsidó asszony, ki eddig ott sírdogált a leégett lakóház közelében, amely szeretteit maga alá temette – abban a minutumban, amikor a kozák hatalmas alakja eltűnt a zsarátnokban – felugrott kuporgó helyzetéből és eltorzult arccal, felbomlott ősz hajjal, mely mint egy kígyó-csomó röpködött halántékai körül, odarohant a tüzes zsarátnok elé és sovány karjait égnék emelve, a kielégített bosszú eszelős örömeivel rikácsolt a tűzbe valami rettenetes átkot.

Azután beleköpött a tűzbe...

Hát hiszen igaz, ami igaz, volt miért gyűlölnie az ellenséget, mely egész családját kiirtotta és volt miért örülnie, hogy a gyilkosok közül legalább egy aképpen pusztult el, mint ahogy az övéi elpusztultak, reánk azonban mégis oly rossz hatással volt ez a dolog, mintha váratlanul egy rocska hideg vízzel öntöttek volna végig...

A kapitány úr maga elé vezettette és sokáig beszélt neki valamit német nyelven. Nem értettük hogy mit, mert messze álltunk, – csak azt láttuk, hogy az öreg asszony ismét sírni kezdett és a fejét rázogatta. Később azonban, úgy látszik, mégis csak szót fogadott, mert kézen fogta a mellette keservesen pityergő kis leányocskát és egy melléje adott káplár társaságában elindult vele a frontunk háta mögé. Ezen a porrá égett tanyán már úgy sem volt mit keresnie.

Alig hogy az erdő szélén eltűntek a messzeségben, két huszár érkezett vágatva az erdő felől.

Parancsot hoztak a kapitány úrnak.

Mi volt a parancsban, azt nem tudhattuk, a kapitány úr bosszús arcáról azonban valami affélté lehetett leolvasni, hogy túlságosan jó dolog nem lehetett benne.

A huszárok csakhamar visszavágtattak, amerről jöttek.

Nekünk meg kiadta a parancsot a kapitány úr, hogy íziben lássunk munkához és temessük el a halottakat. Ez meg is történt. A foglyokat hátra indították a divízió felé – a halottakat eltemettük. Szerencsétlenül járt Schmidt őrmesterünket természetesen külön sírba temettük el. Keresztet is

csináltunk sírja fölé. Nagyon primitív fakereszt volt biz ez, de mégis csak kereszt volt. A kapitány úr rövid beszédet tartott felette, mikor leeresztettük a becsületesen kiásott mély gödörbe, s a ceremóniának ezzel vége volt. Katona-temetés, ellenséges földön. Nem tartott tovább tíz rövid percnél.

Midőn valamennyi halottal készen voltunk – a kapitány úr hosszabb ideig tanácskozott a tiszttal. E tanácskozás eredménye az volt, hogy az egész századot visszaindították oda, ahonnan idejöttünk: az erdő mellé.

Midőn a századvonal legszélén, egy vén nyírfa tövében, elfoglaltam helyemet – első dolgom megint csak az volt, hogy levettem és földhöz vágtam átkozott bakancsomat, mely ismét szorítani kezdte a lábamat.

Azonban megállj, nyomorult »Fussbedeckung« – itt lesz ma éjjelre az az eső, – kiteszlek és meg fogsz ázni, mint egy patkány!

Tizenegy óra lehetett, mire végre elálmosodtam és elaludtam. Félálomban még hallottam, hogy az eső – hála istennek – eleredt és elég szaporán kopogtatja nyírfám koronáját... Csak hulljon minél több ebből a nagyszerű áldásból, legalább véget vet a forróságnak és megpuhítja bakancsomat is. Finomul ázik a gonosz...

Ezen a szeles és esős éjszakán csak Morelli kapitány úr volt ébren.

Megügyelték, – az őrtálló posztok legalább így beszéltek – hogy egész éjjel fenn volt a sátrában és a térképeket bujta. A szél mindegyre kioltotta a kis kézi lámpást, mely a térképekre volt helyezve, de a virrasztó századparancsnok mindannyiszor ismét meggyújtotta és tovább tanulmányozta a térképeit.

Második fejezet

Morelli-rendszerű árkok kiásása és megépítése. – A halhatatlan gulyás dicsérete. – Ágyúmoraj észak-nyugat felől. – Shrapnelek világítanak az éjszakában. – Varga őrmester örömhírt hoz. – Apró pontok mutatkoznak a láthatáron. – Varga őrmester kegyetlenül haragszik, de később megbékül és ragyogtatja csodálatos fegyverművészetét. – Shrapnelt kapok a ballábamba. – A század tovább vonul észak felé, – engem ott hagynak.

A következő nap délelőttjén több ízben végigjárta az egész frontot és ismételten is alaposan kioktatta az embereket, hogy milyen egy becsületes »Schützen-Graben.« Tudta minden ember, hogy milyen, de azért úgy hallgatták a recsegő magyarázatot, mintha most hallanának a dologról először életükben. Az öreg úr ugyanis szerette, ha nagyon figyelmesen hallgatják. A legfigyelmesebben fülelő, vagy fülelni látszó, legényeket ilyenkor egy-két jóféle cigarettával is megajándékozta.

Az ebéd gulyás volt. Mozgókonyhát még nem kaptunk, a dicső gulyás tehát csak rendes üstökben főtt meg, de így is nagyszerű volt az ő messze illatozó pompájában. Hát én most is azt mondom, amit mindig makacsul állítottam – nincs ennél nagyszerűbb étel a világon! És ami fő: bárhol van is rá szükség, korlátlan minőségben főzhető meg. Mi a magunkéba aznap például a következő kincseket adjusztáltuk bele: paprikát, borsot, sót, krumplit, répát, sok hagymát, apróra vágott szalonnát, lebbencs metéltet, zellert, két marék pórit. E kincsek javarésze a porrá égett tanya veteményes kertjéből került ki, ahol a legények szemlét tartottak a még használható kerti vetemények felett. Találtak néhány érett paradicsomot is. Elhozták, betették a gulyásba. Találtak vagy félmarék gyömbért is. Azt is elhozták, betették a gulyásba. Látnivaló, hogy a gulyásba mindenfélét be lehet tenni, csak annál nagyszerűbb lesz tőle. És meg lehet tőle vonni – a hagymán kívül – akármit, felséges íze és menyei illata az éhes ember előtt ugyanaz marad. Ezért első étele a világnak a gulyás.

Morelli kapitány úr kétszer is hozatott magának belőle, nemkülönben Nagy főhadnagy úr is, – csak Schultz hadnagy nem kért a világ első ételéből, mert hogy az neki »erős«. Nem állta finom szája a paprikát. Hát hiszen paprika volt benne – az igaz. Azonban ki látott becsületes magyar gulyást paprika nélkül, ha egyáltalában van kéznél ebből a szép piros gyönyörűségből? Az ember nagyokat köszörül tőle a torkán, de örömmel eszi és boldogan törölgeti kicsorduló könyeit élvezet közben. A mi örökké finom és előkelő Schultz hadnagyunk egy doboz szardiniát menázsizott és megevett hozzá két nagy karéj »komiszt«. Vajjon mit gondolhattak azok a szintén finom halacsák, amikor hófehér zsemleké helyett komisz baka-prófunttal kerültek össze?

Ebéd után tovább folyt a munka.

Dolgoztunk egész esti alkonyatig, amíg mindenki elkészült a maga árkával és letehetette az ásót.

Este hét óra tájban végre én is sarokba állíthattam a magamét és elindulhattam vízért a velünk szemben levő leégett tanya kútjához. Ez a kerek kút Isten csodájára nem pusztult el a tüzes pokolban, amely itt néhány óra alatt mindent elpusztított, amit egy szorgalmas család évekig tartó munkával megalkotott. Romhalmaz, korom és szürke hamu az egész. Ezért fáradtak, szegények? Semmi szükség nem volt rá, hogy ezt a magányos tanyát felélessék, az meg épen hajmeresztő gazság, hogy egy öreg asszony és egy kis gyermek kivételével kiirtsák az egész ártatlan családot. Amilyen igaz, hogy a gulyás a világ első étele – épen olyan szent igaz, hogy a kozák a világ utolsó katonája.

Vacsorára a fejedelmi gulyás maradékát fogyasztottuk el. Jutott belőle elegendő porció mindenkinek vacsorára is. Kár is lett volna minden cseppért, bármint vélekedik is róla Schultz hadnagy úr.

Szakaszom parancsnokát Varga Ferencnek hívták és tartalékos őrmester volt. A polgári életben igen jóra való és igen értelmes lakatosmester, a hadi dolgokból azonban már rég »...rausgekommén«, amint Nagy főhadnagy féltréfásan mondani szokta. Nehéz és izmos ember volt századunknak ez

az óriása, mint a vas, amivel dolgozni szokott és csak egy katonai regula maradt egykori altiszti tudományából: »Meg kell támadni az ellenséget ott, ahol találjuk és meg kell verni!« – Egészen helyes beszéd. Semmi ok sem volt rá, hogy a tiszt urak ilyenkor mindig jóízűen nevettek rajta.

A szélső jobbszárnyon most felhangzott az »alarm!«

Őrmester úr Varga hozzánk sietett és a maga érces, mély hangján, mely olyan tiszta és csengő volt, mint a megkondult harang, így magyarázta meg a riadó okát:

– A kapitány úr allarmot fúvatott, gyerekek... a fene tudja, hogy miért. Talpra tehát minden ember és várjuk, hogy mi a fene lesz ebből...

No, most már tudták a fiúk, hogy miért harsant meg a riadó.

Mindenki talpraugrott s az alvókat hirtelen felrázták. Auf! Alarm van, emberek!

Morelli kapitány végigjárta az egész frontot és rendre megvizsgálta a szakaszokat.

– Nur langsam, fiaim, semmi hudri-budri... recsegte hol itt, hol ott, ahol izgatottabb kapkodást vett észre a sorok között – csak szép lassan, nyugodtan és semmi hudri-budri!.. No, also! Még semmi sem történt és talán nem is fog történni semmi, de készen kell lenni minden eshetőségre. No, also! Tehát csak aufpassen és nyugalom.

Távozása után a szél egyszerre oly haragos erővel feküdt neki az erdőnek, hogy csak úgy zúgott bele a sok milliónyi hajladozó faág, s az egész nyugati égbolt elsötétült.

Őrmester úr Varga néhány perc múlva meg is jegyezte:

– Fenét!.. Már villámlik is.

Ez azonban nagyon furcsa villám volt... Alig hogy kitört a nyugati ég nehéz sötétségéből, szétszakadt s utána szennyesbarna füstfelhőcske oszladozott bele a sötétségbe.

Nyomában a nagy távolság miatt igen gyenge pukkanó hang szűrődött füleimhez.

Ebben a pillanatban észrevettem, hogy a mi örökké elegáns és finom Schultz hadnagyunk áll közelemben és gukkerezi a mindegyre sűrűbben mutatkozó különös villámokat. Nyírfám volt itt a legmagasabban fekvő pont, azért jött ide.

Rövid vártatva levette szeméről a látcsövet, betolta tokjába és hozzám fordult.

– Tudja, hogy mi az?

– Azt hiszem – válaszoltam gondolomra – hogy shrapnel.

Schultz hadnagy bólintott.

– Úgy van. De még nagyon messze operálnak... várhatunk.

Őrmester úr Varga nyomban mellettem termett, amint a hadnagy eltávozott és megkérdezte, hogy miről van szó.

– Arról van szó, – magyaráztam neki a most már nyilvános titkot – hogy odalenn valahol messze... alighanem ütközet kezdődött, s a shrapnelek fénye egészen idáig világít.

Varga Ferenc bólingatott, hogy érti, de egyben azt is azonnal hozzáharangozta a maga pompás mély hangján:

– Ha ott van az ellenség, hát akkor oda kell menni és meg kell verni, a fene egye meg... Annál hamarabb mehetünk haza.

Persze, hogy annál hamarabb mehetünk haza. De hol van még ez a haza? Félistennek kellene lennie, aki ezt pontosan megjósolja.

Esti tíz óra után elcsendesedett a távoli ágyúzás, s ettől kezdve már csak a folyton erősödő szélvihar zúgása hallatszott. Saját külön nyírfám hajlékony ágai majdnem földig bókoltak a szél hatalmas lökései alatt. Ahányan voltunk, mind a legnagyobb figyelemmel hegyeztük füleinket, hogy újra kezdődik-e a »bál« vagy erre az éjszakára be van fejezve és a rendezők egyebet gondoltak, – a távolból azonban ettől kezdve semmiféle hang nem érkezett hozzánk. Az egész óriási fronton csendesség támadt.

A szél még javában ordította, amikor végre az én szememet is lefogta az álom.

*

Hajnali négy óra után egy vállaimra nehezedő súlyos kéz érintése ébresztett fel. Az ég most is mindenfelől be volt borulva, eső azonban egy csepp sem esett. A tegnap dél óta garázdálkodó szél valamivel alábbhagyta a komiszkodást, ereje azért eléggé érezhető volt így is.

Őrmester úr Varga ébresztett fel. Barátságos, széles arca, szinte világított az örömtől, amikor nyelvével csettintve, a következő örömhírt közölte velem:

– Úgy nézem, hogy ma már vége leszen ennek az eddigvaló gyalázatos semmittevésnek és nem esz meg továbbat is a fene...

Kidörzsöltem szemeimből az álmot és talpraugrottam. Lám, be furcsa örömhírei vannak ennek a vasgyúrónak...

– Hogy tetszik ezt gondolni?

– Úgy, – hangzott az örvendő válasz – hogy ha csak a fene megint bele nem üti az orrát – ma elintézhetjük ügyünket az ellenséggel és aztán fel is út, le is... mehetünk haza.

Ezt a kedves együgyűséget annyi melegséggel tálalta ki nekem a vasnak ez a kitűnő májsztere, hogy nem tudtam nevetni rajta.

Aki reggelijének elköltésével volt elfoglalva, az most hirtelen abbahagyta a szalonnazást és a tőlünk nyugatra fekvő dombvidék felé kapkodta fejét. Szabad szemmel is észre lehetett venni, hogy az ezen a dombvidéken elhelyezkedő tűzerűtegek hosszú frontján élénk mozgolódás támadt. Vágtató lovasok száguldoztak egyik állástól a másikig. Egy-két gépkocsit is láttunk sebes rohanásban a nyugatra lehúzó völgyektől északra eső dombsorok felé. És aztán minél figyelmesebben vizsgáltam az előttem elterülő messze vidéket – annál jobban elbámultam. Honnan lett ide az a sok ember? Mikor jöttek? Megfoghatatlan, hogy mi semmit sem vettünk észre, pedig el sem mozdultunk árkaik mellől. Alighanem a földből nőttek ki, mint langyos tavaszi eső után a gomba...

Morelli kapitány úr éles sípja most megszólalt. Ez azt jelentette, hogy »Ruhe!« – ettől a pillanattól kezdve csend legyen.

– Aufpassen und Ruhe!.. hangzott a kapitány recsegő hangja.

Őrmester úr Varga mellettem hasalt és semmiképen nem volt meglegedve a paranccsal.

– Minek a fenének... dörmögte békétlenül, – iszen nem mutatkozik sehol semmi...

Nemsokára azonban mutatkozott.

Az ágyúütegek távoli vonala felől hol itt, hol ott vágódott fel a levegőbe egy-egy csomó szennyesbarna füst... s rövid vártatva rá meghozta a szél az ágyúdörgés tompa lökéseinek hangját is. Ez a veszedelmes zenéje a háborúnak rendkívüli izgalmat váltott ki nálunk is az egész fronton és nem hagyta érintetlenül a mellettem hasaló Varga őrmestert sem. Láttam, hogy egészséges piros arca gyorsan vörösödik, azután hirtelen elsápad... majd ismét elborítja egy friss vérhullám úgy, hogy egész a hajáig belepirul... Nem kivétel ez alól senki. Az én természetem elég nyugodt. Nem igen izgulok. Félelmet sohasem ismertem. Mégis éreztem, hogy egész testemen végigzsibong valami különös nyugtalanság, s a kezem nem egészen mozdulatlanul markolja a Mannlicher agyát.

– Most tehát mégis csak mutatkozik valami... súgtam oda az őrmesternek.

– Igen... úgy látszik – bölintott fejével a nagy békétlen.

Midőn a messze nyugati tájak felől heves fegyverropogás is hallható lett, őrmester úr Varga felütötte a fejét.

– Jól van, ez már beszéd... mormogta elégedetten.

Nem értettem, hogy mire céloz.

– Hogy tetszik ezt gondolni?

Rám nézett.

– A fene gondol valamit – válaszolta szemmel látható izgatottsággal, – hanem tudja, az úgy van, hogy amíg csak az ágyúk diskurálnak, addig nem is érdemes odafigyelni, mert nagyon messze van a bál – amikor azonban már a puskák is beleszólnak a dologba, akkor remélni lehet, hogy az ügy komolyodik. Igen, igen... most már csakugyan komolyodik. Hallja?

Intettem, hogy hallom.

Erős gépfegyverkattogás vegyült a puskák ropogásába.

– Hát igen... ismételtette egyre nagyobb izgatottsággal a vasgyúró, ez már beszéd... ez már komoly beszéd...

Néhány perc múlva harmadszor is megszólalt a Morelli kapitány úr sípja.

– Aufpassen! Vigyázní, fiaim...

Ebben a pillanatban a leégett tanya irányában levő lankás magaslaton – tőlünk körülbelül kétezer lépésnyire – alig kivehető apró pontok jelentek meg a láthatár vonalában.

A távolság még sokkal nagyobb volt, semhogy a talajból alig kiemelkedő pontoknál egyebet is ki tudtam volna venni, annyit azonban szabadszemmel is láttam, hogy ezek az apró pontok mozgásban vannak. Rendes vonalban, ritkásan voltak elosztva, s hol előtűntek a talaj homályos alapjából, hol meg ismét beleolvadtak, úgy, hogy percekig nem látszott semmi.

Most Varga őrmester piros arca jelent meg az árok végén, ahol az én Standom volt. Morelli kapitány úr parancsait osztogatta ki a legények között, s eképen jutott el útjának legvégére az én állásomig.

Roppant haragos volt a derék mester az egész mindenségre. Ebbeli elkeseredett hangulatában mindenkit letegezett, s kifejezéseinek egynémelyike vetekedett borsosság dolgában a legerősebben megfűszerezett gulyással is.

Széles melle úgy dolgozott, mint egy kovácsfűjtató, – öklével – azzal az ő minden acélkalapácsnál nehezebb öklével – akkorákat vágott mérgében az árkom földjére, hogy ezekbe a lyukakba egy gyermekfej is könnyen belefért volna. Miatyánk ki vagy a mennyekben, ha ez az ember egyszer komolyan fejbe talál valakit ütni ezekkel az ő rettentő ökleivel!

– Sohse haragudjék, őrmester úr – próbáltam csillapítani a mérges Herkulest – egyszer majd csak vége lesz.

– Ennek?

– Ennek.

– Ennek a marhaságnak?

– Ennek.

– Ennek lesz valaha vége?.. fakadt ki még mérgesebben az óriás és szorgalmasan döngette ökleivel az árok földjét... sohasem lesz ennek, kérem, vége, ha így haladunk... meg fogja látni! Az összes fiatal fák ki fognak addig korhadni a maga erdeiben... és még mindig nem lesz vége, ha így haladunk. Tudja kérem, az úgy van, – fordította felém a fejét – hogy én szívesen verekszem, ha meg kell lenni, tátogni azonban nem szeretek. Akinek, mint nekem is, családja vagyon odahaza... feleség, három gyerek... az szereti gyorsan elintézni a dolgait.

A mester morgott és összeráncolt homlokkal morfondírozott maga elé. Öklei azonban ekkor már nem is simogatták a földet. Tétlenül, mély hallgatásba merülve hasalt mellettem az árok oldalában.

A tőlünk nyugatra eső dombvidéken az ágyúdörgés fokozatosan mindegyre élénkebbé vált. Szabad szemmel is láttam, hogy az isten tudja mekkora távolságban levő ellenség shrapneljei szintén sűrűbben jelentkeznek a levegőben – volt olyan perc is, hogy egyszerre tíz-tizenöt fehér felhőcske is mutatkozott.

Valami egy negyedóra múlva aztán a mivelünk szemben levő fronton is mutatkozni kezdtek hasonló füstfelhőcskék, csakhogy sokkal kisebbek, mint amilyeneket az ágyú-shrapnel lök a levegőbe. A láthatár vonalában fel-feltűnedező apró pontok nemsokára közelebb mutatkoztak... s néhány perc múlva már egészen jól ki lehetett venni a hegyes orosz puska »cserebogarak« zümmögését...

– No, végre, a fene egye meg... dörmögte elégedetten a mellettem morfondírozó mester és egészen felfrissülve ütötte fel a fejét, – csakhogy már kezdik.

Feszülten füleltünk a kapitány úr sípjelzésére, de még eltelt egy jó óra, míg végre meghallottuk. Abban a percben hallottuk meg, amikor a szemben levő lankásan menedékes terepen egy hosszú sor előreszaladó zöldes-szürke alakot pillantottunk meg magunk előtt körülbelül hét-nyolcszáz lépésnyire.

Árkainkból ebben a pillanatban majdnem egyszerre dörgött kifelé a kétszázötven Manlicher.

Őrmester úr Varga csodálatos biztossággal kezelte a magáét, – egy pillanat alatt kilőtte mind az öt patrónt, s a rákövetkező pillanatban már ismét be volt tolva fegyverébe az új magazin.

Az előre szaladó zöldes-szürke sorból egész csomó kibukott és eltűnt a fűben. Egy-egy ordítás, egy-egy jajgató hang egészen hozzánk elhallatszott... Szegények, azok már lefeküdtek.

– Csak ide gyorsan... mormogta elégedetten Varga őrmester, miközben majdnem egy gépfegyver boszorkányos gyorsaságával lőtte ki egyik magazint a másik után és jóformán mindenik lövése talált, – minél gyorsabban intézzük el egymással a dolgot, annál hamarabb mehetünk haza...

Megbámultam a mestert. Éreztem, hogy én, aki egész életemben mindig fegyverrel bántam és azt képzeltem, hogy amit egy golyós puskával gyorsaság és biztos »treffer«
dolgában produkálni lehet, abban engem senki sem mulhat felül – képtelen vagyok versenyezni ezzel az emberrel, akinek pedig ez nem is tanult mestersége.

Oly gyorsan dolgozott, mint az ördög.

– Ügyekeztek, főerdőtanácsosúr! – kiáltotta felém és édesdeden elnevette magát, – minél szaporábban ügyekezünk, annál hamarabb mehetünk haza... bumszti, a pléhangyalát, ezt elhibáztam!

A szakadatlan fegyverropogásba most egy váratlan vendég szállott bele. Magasan fejünk felett jelent meg és fülsükítető dördüléssel robbant szét a csaták e legmérgezősebb és legveszedelmesebb viperája és orgyilkosa: a shrapnel.

Láttam, hogy néhány emberünk hátrahanyatlík és visszaesik az árokba – ezeket megcsípte az undok kígyó valamelyik méregfoga. Egyiküknek a feje volt csupa vér, egy másiknak vállába szakított bele a shrapnelszilánk... Szekeres Tóni és Hudecz Mihály azonnal szörnyethaltak...

Morelli kapitány úr és szanitéceink térdeltek mellettük. Mi többiek egy pillanatra se hagytuk abba a tüzet, melyet ez után a szerencsétlenség után még a boszúvágy is szított.

Szakadatlanul ropogtak egész frontunkon a fegyverek, s a fejünk felett tovabúgó új, meg új shrapneleket most már dühös ordítás fogadta. Ezek az undok dögök kihozták sodrúkból az egyébként nyugodt légénységet, öklök emelkedtek a levegőbe, valahányszor csak egy-egy ilyen átkozott bestia keresztülsívított árkaink felett és becsapott a hátunk mögött levő erdő fái közé.

Egy-egy bükkfának emberderékvastagságú oldalágai úgy repültek szerteséjjel, mintha vékony cirokseprő ágszállai lettek volna. Hallatlan, micsoda gyilkos ereje van egy ilyen pokolfajzatjának! S a hangja... az az ő hegyesen bűgő, átható, százezer egyszerre megrepedt üveg fülsértő pengéséhez hasonló förtelmes hangja... No, hogy az ördög vigye el a gazdáját, – igazán mondhatom, hogy ki tudja lódítani békeséges sodrúból még az ilyen magamszórú csendes természeteket is. Nem csodálkoztam rajta, hogy a fiúk az öklükkel fenyegették meg a fejük felett tovasikoltozó shrapneleket.

A hátunk mögött levő szerencsétlen erdő menthetetlenül lángba borult volna, ha a shrapnel saját óriási légnomása ki nem oltotta volna a keletkező tüzet.

Egy pimasz suhintást saját külön nyírfám legfelső ágai is kaptak. Egész csomó letépett levél repült le róluk.

Világvégeig persze semmi sem tart.

A fiúk elkeseredett haragja is csak valami félóráig bírta heves lobogással, azután már lohadt a harag s végül egészen elcsendesedett.

Morelli kapitány úr valahonnan a földből e pillanatban a hátunk mögött termett. Arca csak úgy ragyogott az elégedettségtől.

– Nagyszerűen megy, fiaim, nagyszerűen megy, meg vagyok veletek elégedve. Nem hoztok szégyent öreg kapitányotokra. Köszönöm! Derék fiúk... így is kell! Összomlott az egész támadás. Meg vannak állítva. Hátrálnak!

Az öreg úr kezeit dörzsölgette örömeiben s egy szempillantás múlva már messze járt tőlünk, hogy a front valamely másik pontján dícsérje meg a fiai ügyességét...

Varga őrmester nagyokat fújva ráncolta össze homlokát.

– Azt mondta a kapitány úr, hogy hátrálnak? – kérdezte szinte megütközve.

Intettem, hogy azt mondta.

– Nézzük csak, kérem, igaz-e?

Mindketten figyelmes vizsgálat alá vettük az ellenséges vonalat és meggyőződünk róla, hogy Morelli kapitány úr helyesen ítélte meg a beállott fordulatot. Az összetört ellenséges vonal rendetlen visszavonulóban volt. Egy-egy részén világosan ki lehetett venni, hogy valósággal menekülnek a feltünetező apró pontok s sietve bukdácsolnak tova a fűben, mely végig meg volt rakva mozdulatlan pontokkal. Ezek voltak a sebesültek és a halottak... Sok ilyen pont hevert a fűben s a számuk eközben is nőtt. Hol itt bukott fel fegyvereink ádáz tüzében öt-hat ilyen emberi pont, hol ott. Borzasztó... Most, hogy Varga őrmesterrel abbahagytuk a tüzelést, ösztönszerűen arra gondoltam, hogy azoknak az embereknek odahaza szintén van édesanyjuk, aki reszkető lélekkel várja haza a gyermekét és íme, hiába várja... A szerencsétlen ott kínlódik vérében a száraz fű között és nincs aki segítsen rajta.

Szörnyű sors... de szörnyű akkor is, ha minket ér. Kölcsönbe megy. Minket sem pólyáz puha vattába a hadjárat... tehát voltaképpen miért iparkodik kivirágzani szívünkben a szánalom?

Különös teremtménye a természetnek az ember. A legádázabb pusztító harci készség után – asszonyos ellágyulás. S ez mind belefér az öklömnyi szívbe. Mégis csak ez a legóriásibb műhely...

Őrmester úr Varga eközben még mindig megütözve figyelte a távolságban visszafelé bukdácsoló apró pontokat, azután szinte elkeseredve fordult hozzám, s hatalmas ökleivel ismét elkezdte döngetni az árok puha földjét.

– Hátrálnak, kérem... hátrálnak, a fene egye meg őket, ebben nem lehet kétség! Itt hagynak és nekünk nem szabad utánuk mennünk. Nem lehet velük véglegesen elintézni a dolgot és emiatt nem lehet hazamenni... Tetszik érteni, hogy mi ez? Itt muszáj maradni száz esztendeig, ha így megy! A suszterangyalát ennek a piszok világnak... ha így megy...

A közelben posztoló legények mind felénk pislogattak és suba alatt, titokban röhögtek a roppant haragos mesteren, akinek egészségétől duzzadó arca ismét el volt borítva a leggyilkosabb méreggel.

Ebben a pillanatban oly közel robbant szét fejünk felett egy bestia, hogy ösztönszerűen valamennyien hasra vágódtunk.

Lassan felemeltem a fejemet és körülnéztem.

Egy csomó apró galy és szétroncsolt levél hullott nyirfámról a nyakam közé. A shrapnel tehát valahol itt robbanhatott szét közvetlen közelünkben.

Utánam az emberek is felemelkedtek és szintén körülnéztek az árokban – elkárosodott-e vajjon valaki, vagy sem. Ilyenkor első dolog, hogy az ember önmagát is megvizsgálja, mert csak a vérről tudja meg, hogy megsebesült, – a sebet, amit kapott, jó hosszú ideig senki sem érzi. Rendesen úgy van, hogy mindig más mondja meg az embernek a bajt.

Most is így volt.

Baloldali szomszédom, egy jóképű parasztlegény, figyelmeztetett, hogy vizsgáljam meg a ballábammat, mert úgy nézi – vér szivárog keresztül a nadrágomon.

– Hejnye, a teremtésit annak a dögnek! – kiáltotta részvétellel a mester, mialatt hozzám sietve gyorsan lekényszerített a földre – bizonyos, hogy megcsípte a lábát... üljön csak le szépen, mindjárt megnézzük, hogy mekkora csípés esett rajta.

Ketten, hárman is hozzám siettek és egy-kettőre leszedték ballábamról a bakancsomat. Azt a foltost, amelyik szorított. Szerettem volna jót rúgni rajta...

Azután megállapították, hogy a shrapnel-szilánk egy kis hasítást »eszközölt« közvetlenül a bokám felett. Nem volt nagy dolog az egész. Szó sem lehetett róla, hogy ilyesmiért a Verband-Platzra engedjem vitetni magamat, jóllehet Morelli kapitány úr szigorúan elrendelte, hogy a legkisebb sérüléssel is azonnal jelentkezni kell. Nyilván arra gondolt, hogy a legények bizony nem mindig nyúlnak tiszta kézzel a sebhez és könnyen bepiszkolják.

A mester maga kötözte le sérülésemet. És ezt is oly ügyes kézzel »eszközölte«, mintha egész életében mindig effélével foglalkozott volna, pedig nehéz keze volt! Mint egy súlyos pöröly. Mégis oly könnyedén dolgozott a lábamon, hogy jóformán nem is éreztem az érintését.

– Igy ni, kérem! – mondogatta bátorítva – nincs semmi baj, főerdőtanácsos úr. Nyolc nap mulva a fene se fogja észrevenni, hogy az a piszok dög ide eresztette be egyik méregfogát. Kár a nadrágért, meg a bakancsért – mind a kettő véres lett.

De erre már belőlem is kikíváncozott a jogos harag.

– A bakancsért nem kár! Ezért a cudarért nem kár, hogy az ördög vigye el... bárcsak szétment volna.

Őrmester úr Vargát derült hangulatba hozta ádáz gyűlöletem a bakancsom iránt. Nevetni kezdett.

– Helyes, kérem! De akkor a lába is szétment volna, kérem. Ez pedig nem lett volna helyes, kérem.

Igazat adtam neki és szépen megköszöntem a szívességét.

– Nincs mit, kérem, – válaszolta szívélyesen – hálát kell adnia az úristennek, hogy az a бүdös nem szakította le az egész lábát, mert azt is megtehetette volna, kérem és akkor miképpen tetszett volna odahaza ellátni a hivatalát, főerdőtanácsos úr?

Bizony, miképpen?

Még csak most éreztem, mily különös hideg borzong végig a tagjaimon. Nem félelem volt ez, hanem valami furcsa borzadály attól a jövődőtől, melyet a mester rövid megjegyzése hirtelen szemeim – helyesebben szólva a fantáziám – elé rajzolt. Láttam magamat, mint mankóra szorult féllábú nyomorékot... Még a szívem is összeszorult.

*

Árkaink frontjában most mindenütt csendesség lett. Sem puskalövés nem esett, sem shrapnel nem vágott le több a hátunk mögött levő erdő épen eléggé megtépázott fái közé.

Rövid vártatva meghallottuk Morelli kapitány úr jeladó sípjának avizóját is.

– Mára schluss! – kiáltott oda a mester a fülelő legényeknek – elő a sajkákat, gyerekek és iparkodjék mindenki a menázsija után. Aki későn érkezik – keveset kap. Laufschrift!

Az emberek nevettek és sajkákkal felfegyverkezve, ugyancsak sebesen iparkodtak a század konyhája felé, nehogy a menázszi kiosztásához későre érkezzenek.

Az ellenségre senki sem gondolt. A távolból még sokáig áthangzott hozzánk az ágyúütegek dörgése, de az ember füle végre is annyira megszokja ezt a folytonos lármát, hogy már nem is hallja.

Végighordozva tekintetemet a nyugatra és észak-keletre eső láthatáron, megállapítottam, hogy az egész hatalmas vidék megtisztult az emberi hangyák nyüzsgésétől. Az ütközet messzire elhúzódhatott. A nyugatra eső dombokon semmit sem láttam. Az összes ágyúütegek eltűntek róluk, pedig mennyi volt! Egy láng volt órákig az egész beláthatatlanul hosszú vonal.

Most, ime, semmi. Mindenütt kopár dombhátak.

Eltűntek.

Este hét óra tájban sürgés-forgást vettem észre Morelli kapitány tábori sátra körül.

A visszazállingózó legények azt újságolták, hogy parancs érkezett az ezredes úrtól, – azt tanulmányozzák a tiszt urak és amiatt van ott lenn a sürgés-forgás.

Úgy is volt. Morelli kapitány úr nemsokára ki is hirdette a parancsot, amely általános örvendetes fogadtatásban részesült, mert az azonnal való »Vorrückung«-ot rendelte el.

– Also, auf! – rendelkezett harsány hangon a kapitány – und sofort abrücken!

Bizony isten, magam is szívesen ráncigáltam megsérült lábamra a bakancsomat. Még meg is bocsátottam ideiglenesen a foltozott cudarnak – pedig ugyancsak haragban voltam vele – afelett való örömben, hogy tovább mehetek innen.

Pedig korán örültem. Az istennyila sem csaphatott volna belém nagyobb rosszindulattal, mint az a parancs, amit néhány perc mulva maga Morelli kapitány úr közölt velem, aki tudtomra adta, hogy én nem fogok elmenni a századdal, hanem »megfigyelő és biztosító őrszem« gyanánt továbbra is itt maradok.

Borzasztó savanyú képet vághattam, hogy a kapitány úr is azonnal észrevette rajta a megrökönyödést.

Hozzámlépett, megveregette vállamat és mosolyogva így szólt:

– Sajnálom, de erre a posztra különösen nyugodt és értelmes emberre van szükségem. Nem hagyhatok itt parasztleányt. Önnek kell ittmaradnia. Megvigasztalhatom azzal, hogy amint lehet, azonnal berendelem.

Sarkonfordult és otthagzott.

Mehettem elkeseredésemmel panaszra a sóhivatalhoz...

És azután csakugyan otthagytak. Tíz perc múlva az egész század vidám dudorászással elindult észak felé – én meg, kezemben az írásos parancssal, melyben teendőim voltak nyilván felsorolva – ottmaradtam árván a nyirfám alatt. Láttam, hogy Varga őrmester, Orgonás, meg a többiek sipkáikkal integetnek felém. Viszonoztam a búcsú-integetést, de abban a percben igazán nagyon el voltam keseredve...

A láthatár vonala mögött nemsokára az utolsó ember is eltűnt.

Egy magam maradtam.

Roppant hajlandóság fogta el összes érzéseimet, hogy valamit amúgy istenigazában földhöz csapjak...

HARMADIK FEJEZET

Az első nyugalmas éjszaka. – Beletörődöm sorsomba és nagymosást rendezek. – Fölbukkan és ámulatba ejt egy vöröshajú furcsa emberi lény. – Megtudom, hogy ezt a furcsa teremtest Reginának hívják és elméjében meg van zavarodva. – A vörös Regina szintén kimossa szakadozott köntösét és egy erdei forrás vizében megtisztálkodik. – A leány hallucinál.

Amikor végérvényesen és megapelláthatatlanul bizonyos volt, hogy csakugyan itthagytak és ezen most már minden kesergés hiábavaló, ismét leraktam magamról az imént hirtelen magamra szíjjazott Rüstungot és letelepedve nyirfám tövébe... kezdtem sehogy sem érteni a dolgot. Elég értelmes katona voltam rendes sorhadbeli fiatal koromban is, de soha efféléről nem hallottam, hogy a tovavonuló csapat úgynevezett »Verbindung«-nál egyéb fajta embert is hagyott volna a háta mögött. Már pedig én nem voltam Verbindung, mert nem volt mit verbíndolnom – utánunk semmi sem következett. Én legalább nem tudtam róla és nyilván a kapitány úr sem, különben ezt is értésemre adta volna. A szememet is hiába meresztettem, sehol a háttér hatalmas távolságában nem voltam képes semmiféle mozgást észrevenni – ennél fogva tehát ez idő szerint nem is volt ott semmi, amire figyelnem kellett volna.

És ennél fogva tehát mi voltaképen az én feladatom?

Miért hagytak itt?

Mire való ide olyan ember, aki nem lehet paraszt? Morelli kapitány úr világosan megmondotta, hogy erre a posztra nem állíthat parasztot. Lám... dehát miért nem állíthat?

Lássuk az írást, amit a kezembe adtak! Hátha attól okosabb léssen a haragos magyar. Mert igazán haragudtam, amiért épen engem ütött így tarkón a balszerencse. Bár hiszen a méreg csak ártani fog a szépségemnek... Okosabb, ha belenyugszom, amin változtatni úgy sem áll hatalmamban.

Kiterítettem a litografált írást a térdemre és végigolvastam az utolsó betűig. Magyar nyelven volt írva és amolyan utasításféle volt, vagy akart lenni, csak az volt a baj, hogy aki írta, vagy németből fordította, vagy nem tudott magyarul. Tréfából visszafelé is elolvastam, de így sem voltam képes az egészet megérteni. Itt-ott azonban mégis sikerült belőle kihámoznom a magot, s ebből a kevésből legalább annyit sikerült megértenem, hogy én itt tulajdonképpen megfigyelő és biztosító őrszeme vagyok a századnak arra az esetre – ha a folyamatban levő események további fordulata közben esetleg vissza kellene vonulnia.

Hm... »a folyamatban levő események további fordulata közben«... Roppant világos! Csak tudnám, hogy mit kell alatta érteni? Egyéb baj nincs.

Mi lesz például, ha engem itt megtámadnak és elnémítanak? Hogyan adjam akkor tudtul Morelli kapitány úrnak »a folyamatban levő események további fordulata közben«, hogy erre a helyre jó lesz nem visszajönni, mert ezen a helyen addigra... hadjáratban semmi sem lehetetlen... akár egy egész regiment orosz is befészkelhette magát. Nem valószínű ugyan ez a lehetőség, de nem is olyan képtelenség, amit számításon kívül kellene hagyni.

Lassankint mindazonáltal megnyugodtam. Becsületesen meg fogom csinálni, amivel meg vagyok bízva – a többi nem az én dolgom. Bizonyos, hogy nem ok nélkül állítottak erre a posztra. Ennél fogva tehát az is bizonyos, hogy Morelli kapitány úr nem fog csalódni bennem.

Esteledett.

A tegnap óta csak igen mérsékelt meleggel letűző nap elérte a nyugati láthatár horizontját.

Arra, amerre lenyugszik – van Magyarország. Ha kissé délnek húzok egy képzeletbeli egyenes vonalat – van az én szűkebb hazám, szülőföldem és a kincstári erdőm. Két lusta kerülőm, lakásom, összes ingóbingóm és szegény Zsandár kutyám. Az egész kicsi mindenség, ami hozzám tartozik és amire gondolni szoktam. Királynak ország – szegény embernek alig egy tenyér. De ez a tenyérnyi

birtok semmivel sem csekélyebb értékünk, mint bármely hatalmas királynak az ő országa. Ezt persze nem én mondom, hanem nagytiszteletű Herepei uram szokta mondani vasárnaponkint a templomunk szószékéről. Vajjon megszabadult-e már a nagytiszteletű úr a zsábájától? Igen panaszkodott, amikor utoljára beszéltem vele, pedig egyébként izmos öreg ember.

A kapitány úr egy láda konzervet cipeltetett árkomba, de nem nyúltam hozzá.

Amint a nap eltűnt a láthatár pereme mögött, kényelembe helyezkedtem nyírfám alatt és a magam kincseinek raktárából vacsoráztam pár szelet szalámit és egy karéj kenyerét. Azután leküldtem rá egy korty hazai szilvóriumot és vagy egy kupa vizet. Vízem volt elég, nem kellett vele takarékoskodnom. Hús-huszonöt lépésnyire a hátam mögött levő erdőben elég bő vizű forrást fedeztünk fel az este – abból annyi vizet szerezhettem, amennyire csak szükségem volt. El is határoztam, hogy holnap reggel nagymosást rendezek és magamat is alaposan ki fogom mosni. A rajtam levő ing meg alsónadrág épen úgy rászorult a szappanos vízre, mint jómagam. Hát igenis, hogy hadjáratban ez a legdrágább gyémánt: egy szép tiszta ing. Aki még nem viselt testén négy-öt hétig egy inget – annak fogalma sincs róla, mekkora mesebeli drágakő egy szép tiszta ing!

Kilenc óra tájban magamra húztam takarómat és lefeküdtem.

Teljes biztonságban éreztem magamat. Eszembe se jutott, hogy meglepetés érhet.

Ma legalább még nem. Bármerre húzódott is az ütközet, valami éktelenül nagy távolságra mégsem lehetek a csapatainktól. Ugy okoskodtam, hogy ha talán megfordul időközben a hadiszerecsene és a hátráló ellenség új erőre kapva – visszanyomja a diadalmasan előrenyomuló frontot, a visszafelé hullámzó ütközet legszélső mozgása úgyszólván fogja nyaldosni ezt a vidéket és én még jóidejében meg fogom tudni, hogy főhadiszállásom itt a nyírfám tövében többé nem bátorságos.

Addig azonban nyugodtan alhatom.

Meg is cselekedtem.

Nem telt bele tíz perc és már aludtam is. A háború óta ezen az éjszakán aludtam legelső ízben úgy, hogy egyetlenegyszer sem ébredtem fel, – sem pedig fel nem ébresztettek. Eddig minden áldott éjjel felvert egyszer-kétszer a hirtelen felhangzó alarm. Persze aztán hiába sült ki, hogy ok nélkül való riadalomról van szó – az álom egy egészséges darabja akkor már az ördögé volt.

Hold nem világított ezen az első igazán csendes és nyugalmas éjszakámon. Sötétségben feküdtem és sem a kabócák ciripelését, sem a mindenhol jelenlevő tücskök hegedülését nem hallottam.

*

Másnap reggel borult időben ébredtem fel. Nézem az órát. Egynegyed kilenc. Hallatlan!

Alig akartam hinni a szememnek, hogy már egynegyed kilenc és én – mint egy princ – még mindig itt nyújtózkodom a takaróm alatt. Ez a csoda sem esett meg velem Isten tudja mióta, mert otthon is korán kelő ember vagyok. A felkelő nappal ébredek és a tyúkokkal megyek aludni. Most meg már egynegyed kilenc! Látszik, hogy a több hetes fáradság felhasználta a jó alkalmat és kivette köteles részét a kárpótlásból. Hát hiszen, helyesen cselekedte. Nem kergetett senki, uraskodhattam egymagamban, mint egy magányos kakuk. Még pedig – sánta kakuk. Mert bizony egy kicsit sántikálnom kellett. Megsebzett lábam nem sajtolt valami túlságosan, rálépni azonban csak úgy tudtam, ha előbb biccenek egyet.

Semmi no, majd elmúlik! Az a fő, hogy tisztán le van kötve és nem piszkolódott be. És az a fő, hogy nem kellett ráhúznom bakancsot, azt a komisz foltost, nagy ellenségemet, akinek már százszor is megigértem, hogy nekimegyek a penicilussal és vérét veszem.

Járhatok, ha tetszik, mezítláb is.

Sőt járhattam volna itt akár úgy is, mint ártatlan korában Ádám apánk a paradicsomban – nem sértettem volna meg vele senkinek a szemérmességét. Magam voltam itt élő ember. Amerre szemem ellátott – mindenfelé mozdulatlan csend, béke és hangtalan nyugalom borult a tájra. Szinte

álomnak tetszett, hogy azokon a lankás nyugati dombokon tegnap és tegnapelőtt este szakadatlanul dörgött és ordított a halál, s csupa tűzláng volt az egész nagy távolság egészen a láthatár legszéleig.

Mindennek még a nyoma sincs meg. Eltűnt, mint valamely rég szikkadó forró talajon a tavaszi eső.

Nekifoghattam az este tervbe vett nagymosásnak, nem nézte szorgalmas munkámat senki, csak a jószágos Isten.

Kiszedtem kincseim közül a szappant. Glycerinszappannal ugyan nem igen szokás inget mosni – más azonban nem volt. És ebből sem lehetett túlsokat elpredálni, mert csak egyetlenegy darabot birtokoltam. Az a derék vén Milecz grájzleros, akitől vásároltam, néhány száz kilométer távolságnyra köhécsel tőlem boltocskájának pudlija mögött, s nyilván bolondnak tartott volna, ha egy ekkora darab szappanért szívesen markába nyomtam volna tíz forintot. Pedig igazán szívesen megtettem volna.

Igy igen kellett takarékoskodnom a kinccsel, nehogy elfogyjon. A hideg forrásvízben nem is oldódott valami jól. Keményebb dörzsölésnek sem akartam kitenni ingemet, nehogy elszakadjon. Tehát inkább csak símogattam, lágyan és óvatosan, mint valamely drága selymet. Tisztának mindazonáltal tiszta lett a kitűnő ing – vagy legalább is tisztának látszott. Már az a tudat is roppant sokat ér, hogy ki van mosva.

Visszamentem vele nyirfám alá és kiterítettem a fűre. Száradjon. Ráér, nem sürgős – száradhat akár holnapig is. Ha majd a kegyelmes nap kibújik a fellegek mögül – az is fehérít rajta valamelyest. Annyi bizonyos, hogy ha életemben még egyszer hadbavonulok, fehér vászoninget nem viszek magammal.

Elhelyezkedtem szemben az inggel a fa alatt és épen a reggelim erányában kezdtem gondolkozni, amikor hirtelen olyan meglepetés ért, hogy majdnem eltátottam bámulatomban a számat. Egy pillanatig nem is akartam hinni a szememnek.

Egy emberi lény! Rajtam kívül ebben a nagy csendességben még egy emberi lény... Úgy bámultam rá, mint egy kísértetre.

Szoknyát viselt az istenadta, tehát leány volt, vagy asszony, de milyen rongyos! És milyen kócos. Milyen ágrólszakadt.

Amikor kibújt az erdő bokrai közül és megpillantott, egy ideig csak mereven nézett rám, mint a vad, ha a vadászt váratlanul meglátja és menekülésre már nincs ideje. Szinte látni véltem, mint tágulnak és húzódnak össze az orrcimpái... s mily sebesen dolgozik melle a félelemtől.

Azaz, hogy... ebben a pontban részemről alighanem tévedés történt. A rongyos teremtés – erről hamarosan meg kellett győződnöm – nem mutatott félelmet, mert csakhamar közeledni kezdett és néhány pillanat múlva közvetlen közelemben állt meg.

Most jól megnéztem.

Kicsiny termetű, lesoványodott, vézna lelkecske volt az istenadta, – bronzvörösbe játszó haja kócos kontyocskába volt felcsavarva fejére, de lelógott belőle halántékára is, a homlokába is. Bámész tekintetét úgy meresztette rám, mintha most látott volna életében először embert. Kicsiny, helyesen pisze orra mozgott, mint a mókusé. ha fintorgatva vizsgálódik. Cipője, harisnyája egy rongy és ugyanolyan volt szoknyája is. Akkora cafatok lógtak le róla, mint a tenyerem. Hol az Isten csodájába csavaroghatott ez, hogy ennyire megtépődött? Mert látnivaló volt, hogy bokrok, meg tüskék tépték össze rajta ily csunyán a ruhát. Annak a kendőnek a színét, amelybe burkolódzott – senki emberfia ki nem találta volna – pedig még ez a nagykendő volt rajta az egyetlen valamirevaló köntösdarab, a többiért mind összevéve sem adott volna többet a handle öt hatosnál.

Gyerekek néztem és szemmértékre nem becsültem többre tizenkét-tizenhárom esztendősnél. Pedig lám, csalódhatik az ember! Amikor hosszas bámészködés után egy lépéssel megint közelebb merészkedett és levette vállairól a kiismerhetetlen színű nagykendőt – láttam, hogy idősebbnek kell lennie: a szakadozott blúzt egészen kifejlett mellek feszítették. Ez annál furcsább volt, mert ezek a feltűnően előretolakodó, kemény mellek sehogy sem illettek ily gyerekesen fejletlennek látszó, kicsiny és – mondom – felette vézna teremtéshez. Szinte érthetetlen furcsasága volt a természetnek. Már

pedig a természet mindig komolyan szokta intézni a maga dolgait és nem hederít rá, miképen nézi alkotásait a kotnyeles ember.

Megelégedve a báméskodást, rászóltam anélkül, hogy ültő-helyemből megmozdultam volna. Azt hittem, hogy ha megmozdulok, megriad és elfut.

– Hát maga, kis leány, honnan kerül ide és hogy hívják?

Újabb hosszás báméskodás, – ellenben semmi válasz.

Aha! Nem érti. Persze, ezen az idegen földön nem értik a magyar beszédet. Megismételtem tehát a kérdést német nyelven.

Erre felneszelt és erősen hunyorgatott. Valószínűnek látszott, hogy ért németül, mert belenyulkált kócos vörös hajába és megvakarta fejét, mintha az adandó válaszon gondolkoznék. Úgy látszik azonban, hogy semmi sem akart eszébe jutni, mert a válasz elmaradt.

Aztán újabb hosszás báméskodás és újabb orrfintorgatások. Egy lépéssel megint közelebb jött. Azután összefogta szakadozott szoknyáját a térde alatt és hirtelen leült velem szembe a föbe.

Elhatároztam, hogy mindaddig nem szólok most már egy árva szót sem, míg ez az én kis rongyos vendégem magától meg nem szólal. Elvégre az is lehet, hogy a németül hozzá intézett kérdést sem értette meg. Talán csak oroszul, ruthénul, tótul, vagy másféle nyelven tud. Én ugyan povedáltam egy kicsit tótul, de épen azokat a szavakat nem tudtam összekeresgélni, melyek a hozzá intézendő kérdéshez szükségesek lettek volna, – ennél fogva tehát nem állhattam vele szóba ezen a teleszájú nyelven.

További próbálkozás helyett inkább elővettem kincstáramat és kenyeret, szalonnát szelve – megkínáltam.

– Egyék, kis leány.

No, ezt látni kellett! Ezt a sietős, őszintén állati mohóságot! Valósággal kiragadta kezemből a kenyeret, mint egy éhes vércse. Szép fehér gyöngyfogai... ezek az egészséges fogak voltak szegénykén az egyetlen ékességek... egyszerre vágódtak bele a kenyérbe. Nem is harapta, hanem tépte és szaggatta, akkora sietséggel, mintha attól rettegett volna, hogy visszaveszem az adományt.

Biz ez a rettenetes mohó falás nem igen volt valami gusztusos látvány, de nem is volt annyira visszataszító, mint amilyen más – rendes – körülmények között lehetett volna. Láttam már ilyet. Láttam már olyat is, hogy egyik fiatal regrutánk, akinek valami másfél napig kellett koplalnia – egy darab nyers húst úgy lenyelt, mint valamely éhes kopó. Még azt se mondta, kukk!.. és már lenn volt. Igaz, hogy kapott is ezért a számár viccért akkora pofont, hogy csak úgy zengett, de az a fő, hogy sem a pofon nem ártott meg neki, sem a nyers hús. Rendes viszonyok között mind a kettőt sokáig emlegette volna.

A kenyér hihetetlenül gyorsan elfogyott a leány nagyszerű fogai alatt – a szalonnát azonban csak megszagolta, de nem ette meg.

– Ez nem kell – szólalt meg német nyelven.

Különös hangzása volt a németségének, de csakhogy megszólalt. A furcsán bizonytalan, bámész – mondhatni – bamba nézése sem igen volt ínyemre, de legalább kinyitotta a száját. Ezzel az idegenszerű nézéssel egyébként nem tudtam tisztába jönni. Volt úgy, hogy tökéletesen butának találtam – egy pillanat mulva azonban oly sunyi és ravasz tekintet villant meg aluszékonyan lehunyt szemei szegletében, hogy akaratlanul is a róka jutott eszembe... Vigyázat! Rá fog szedni és meg fog csalni. A rókasághoz külszínre szükségeltető vörösség ott csillogott a hajában. Az is vörös volt – mint a rókáé. Igaz, hogy nem világos lángszínű, hanem sötétbe árnyékkolt, mint az olvasztott bronz... de mégis csak vörös.

Ami különben azt illeti, hogy bármiféle rászédéstől kellenék tartanom, hát ez egyszerűen sült bolondság. Szinte resteltem, hogy ilyesmi eszembe jutott.

A szalonna helyett, amelyet visszaadott, még egy karéj kenyeret szegtem neki. Elfogadta és azt is épen oly sietve ette, mint az elsőt. Nagyon ki lehetett éhezve szegény.

– Kiadósabb lett volna szalonnával – próbáltam megindítani a diskurzust, – az ilyen katonakenyér szinte megkívánja a szalonnát. Nem akar? Szívesen adom.

– Nem kérek szalonnát, – válaszolta fejét rázogatva – sohasem ettem.

Amint tetszik! Visszatettem a szalonnát többi kincseim közé és megint csak az iménti kérdést intéztem hozzá:

– Most már, hogy nem éhes, megmondhatja, miféle szél fújta erre és hogyan hívják?

– Regina.

– Regina? Errefelé is szeretik a bibliai neveket, mint a székelység közt? Ott vannak efféle nevek. És aztán miféle Regina?

– Regina.

– Ezt már hallottam. De miféle Regina?

Ágrólszakadt vendégem rámbámult és megint csak megismételte a választ, de most már immel-ámmal, kedvetlenül, mintha sokallotta volna a kérdezősködést:

– Regina.

Lám, ez a vörös nem akarja a vezetéknevét megmondani. Csak nem tart valamitől? Vajjon mi az istencsodájától? És vajjon mi az istencsodájáért vagyok én kíváncsi a vezetéknevére... szeretném tudni? Hát nem mindegy nekem, akárminek is hívják?

Elnevettem magamat, annyira együgyűnek találtam a magam csacsiságot. A kis vörös Regina mintha gyanút fogott volna nevetésemre, mert egyszerre összeresztette, beharapta a száját és megint csak rámmeresztette tekintetét. Vékony karjai nekifeszültek a földnek, mintha fel akart volna ugrani, hogy elszaladjon...

– Sohse ugráljon, kis leány, – intettem neki a kezemmel is, a szememmel is – eszem ágában sincs, hogy bántsam! Nem volna szép, ha egy ilyen magamfajta nagy darab magyar katona bántana egy ilyen gyenge gyereket, mint amilyen maga.

– Nem vagyok gyerek... rázogatta fejét a leány.

– Hát mi?

– Voltak itt katonák, – folytatta anélkül, hogy a kötekedő kérdésre választ adott volna – akik bántani akartak.

– Azok orosz kozákok voltak, lelkem.

– Igen, orosz kozákok!.. kiáltotta szinte rémülten a leány, s tágranyílt tekintete merőn bámészkodott a nyirfámmal szemben levő leégett tanya felé, melynek kormos falait egészen idáig jól ki lehetett venni, – jaj, azok az átkozott disznók... folytatta ijedt hangon – azok az átkozottak... azok az átkozottak...

Ohó! Sejteni kezdtem valamit.

– Mondja csak, kis leány, – fordultam hozzá legnyájasabb hangon – nem *onnan* való maga?

Kinyújtottam karomat és a porráégett tanya romjai felé mutattam.

A leány kimeresztett szemmel nézett a mutatott irányba.

– Igen, ott... Ott laktunk. Én is ott laktam. A néni is, – a többiek is ott laktak és most is ott laknak. Amikor azok a disznók jöttek, mind el akartunk szaladni, de csak én szaladhattam be ide az erdőbe... és a nénike bújhatott el valahova a Szidikével... a többieket megfogták... És azok most is ott laknak. Mert ottfogták őket a kozákok, hát most is ott vannak...

Valami ártatlanul bizakodó mosoly jelent meg e pillanatban a leány bágyadtan kinyíló ajkai körül.

– Most is ott vannak úgy-e? Te biztosan tudod. Nem voltak lángok... nem volt tűz... nem ordított senki... Nem is tudom, hogy miért szaladtam el. Te úgy-e itt voltál és bizonyosan tudod, hogy semmi sem történt és most is ott vannak a házban... Csak az én fejem nincs ott...

Csendesen bólintottam. Bizony, nincs...

Úgy látszik, ez a Regina meg van zavarodva. A rémület, amin átesett, kihibbantott egy szeget a fejéből.

Választ látszott várni zűrzavaros beszédére, mert ismét rám meresztette a tekintetét. Azonban mit mondhattam neki? Az igazságot? Azt saját szemével is láthatja, ha a romokban heverő tanya felé néz. Egyebet pedig ugyan mit mondhatok?

Jobb lesz másfelé kanyarodni ezzel a diskurzussal.

– Aztán hol bujkált maga, kis leány itt az erdőben, hogy senki se látta?

– A nagy barlangban.

– Van itt olyan is?

– Van.

– És mit evett ez alatt az egész hosszú idő alatt?

– Nem tudom, – válaszolta eltűnődve – körtét... málnát...

– Egyebet nem?

– De igen... málnát...

– Ezt már mondta.

– Mondtam?..

Elfordította tekintetét és megint a tanya felé bámészkodott. Látta-e, nem-e, hogy ott minden korom, hamu és romhalmaz – nem bizonyos.

– Tudja mit, Regina, – rukkoltam ki egy indítvánnyal, abban a reményben, hogy hátha visszaugrik régebbi helyére a fejből kihibbant szeg —*menjen haza* oda a tanyára, ahol lakott és nézze meg.

– Menjek oda?

– Bátran mehet, – nincs ott senki

– Megyek, de gyere te is... hangzott a gyanakvó válasz.

– Szívesen elkísérnélek, – fordítottam most már én is atyafiságos tegeződésre a beszédet – de ma még nem igen sétálhatok, mert fáj a lábam. Sántikálok, ha rálépek. Te azonban öt perc alatt odaérsz, mindent megnézel és azután megint visszajössz. No, kis Regina, egy-kettő... szaladj!

A leány felugrott.

– De hátha... azok a disznók... mormogta tétovázva.

– Rég elvitte azokat az ördög, bátran mehetsz!

– Bátran mehetek? Nem csalsz meg?

– Nem.

– Akkor hát... De itt foglak találni, ha visszajövök?

– Itt.

– Bizonyosan?

– Bizonyosan. El se tudnék menni, ha akarnék is, – mondtam bekötött lábamra mutatva – a sánta kutyát hamar utolérik.

Intett, hogy ez igaz.

– Jó, hát elmegyek... de mindjárt visszajövök.

Letette mellém a kendőjét és elindult. Eleinte csak lépésben, vigyázva, meg-megállapodva haladt és minduntalan visszaneézett – később azonban, úgy látszik, mégis csak nekibátorodott és most már futva iparkodott a tanya felé.

Míg odajárt, ráértem okoskodni. Első gondolatom természetesen az volt, hogy mit kezdjek vajjon ezzel a megzavarodott elméjű teremtéssel? Itt tartsam? Elkergessem? Egyik sem látszott kivihetőnek. Mit csinállok vele, ha itt tartom és mi fog vele történni, ha elkergetem? Felette bolond história... Belerekedhet az ember gondolkozó elméje kerékagyig.

Ha időközben erre találna tévedni valami szekérféle a trénből, vagy egy patrull – átadnám nekik, hogy szállítsák el a legközelebbi faluba, ahol parancsnokságunk van. De hátha senkit sem hoz ide a jó szerencse? Mi a macskát fogok csinálni ezzel a félbolonddal? Mondhatom – buta ügy. Fogalmam sem volt róla, miképpen lehetne belőle tisztességgel kievickélni.

Eközben valami kellemetlenül nehéz szag ütötte meg az orromat. Körülnéztem, hogy mi lehet.

Ahá! A kendő. A Regina nagykendője, amely mellettem hevert. Felemeltem és... hamar visszatettem. Csakugyan az illatozott így visszájára. Már most, ha a kendő ilyen, milyen lehet a lerongyosodott köntös, amely a testén van? Igaz, hogy ha valaki éjjel-nappal mindig ugyanabban a ruhában kénytelen maradni, nem lehet olyan illata, mint a gyöngyvirágnak – a vizet azonban azért teremtette az úristen, hogy használjuk. Víz pedig elég van itt hátrább a forrásnál, ahol az ingemet és magamat mostam.

Kerülj csak vissza Regina, majd odavezényellek.

Elég sokára került vissza. Beletelt jó háromnegyed óra, míg vézna alakját ismét megpillantottam. Maga elé tűnődve, csendesen, minden izgalom nélkül jött keresztül a tanyától idáig terjedő legelőn és akkor is teljesen nyugodtnak látszott, midőn előbbi helyét ismét elfoglalva, egykedvű hangon így szólt:

– Ott voltam.

Vártam, hogy folytatni fogja, de nem folytatta. Csak bámult maga elé és hallgatott. No, gondoltam, szépen vagyunk! A kihibbant szeg visszazökkenése alighanem elmaradt... a valóságnak szemtől-szembe való látása, úgy látszik, mit sem használt. Nem gyújtott világosságot a fejében, nem oszlatta el az elméjére boruló homályt. Szegény Regina, sajnállak – de mi az istennyilát kezdjek egy félbolonddal?

Haszontalan elmélkedésemből megint csak az orrom zavart ki. Most, hogy a szegény lélek igen közel talált hozzám leülni, ismét csak úgy találtam, hogy testének illata egyáltalában nem hasonlít a gyöngyvirág illatához...

Ezen a bajon segíteni kell...

– Mondd csak, kis leány, mikor mosdottál utoljára?

– Nem tudom.

– Van itt lejjebb, vagy huszonöt lépésnyire benn az erdőben, egy forrás. Jó sok víz van benne. Eredj oda és mosd meg! Meg is fürödhetsz. Sőt meg kell fürödnöd, – ez szükséges.

Kikerestem kincses-raktáramból a szappant és átnyújtottam neki.

– Ennyi szappanom még van, – szívesen odaadom, bár nincs több, csak ez. De ne spórolj vele – használd!

Elvette, de nem mozdult.

– Nem megyek egyedül... mormogta fejét rázva. Félek, hogy eltévedek... Szeretnék tiszta lenni, de félek...

– Ugyan kitől?

– *Azoktól...* riadt fel összerázkódva és gyorsan, ijedten körülnézett.

Még mindig a kozákoktól rettegett a szerencsétlen.

– Hányadszor mondjam, hogy azokat a gatzfickókat már rég elvitte az ördög! Azoktól ne félj, Regina.

– Ha elkísérsz és vigyázol rám – válaszolta tétován – elhiszem, hogy igazat mondasz és nem fogok félni.

Felugrott és azonnal indulni akart.

– Gyerünk! Amíg fürdök... te vigyázol.

*

Nem ütköztem meg a dolgon. Még csak illetlennek sem találtam a kívánságot. Ez a megzavarodott elméjű teremtés sem azért nem felelős, amit beszél, sem azért, amit csinál. A vak bizalom, melyet irántam érezni látszott, – öntudatlan ösztönnél alig egyéb. Valamely titokzatos eredetű benső sejtelem súghatta neki, hogy attól az embertől, akinek megpillantása nem riasztotta vissza az erdőbe – nem kell tartania, mert ez nem ellenség, hanem jóbarát. Micsoda különös sugallat lehetett ez ennek a boldogtalannak elhomályosodott elméjében – én nem tudom. Az állatok hasonló

sajátságos – sohasem tévedő – bizalmáról bőséges tapasztalataim voltak, emberi lényénél most láttam efféle elször és alighanem utoljára.

Nem is áhítoztam utána, hogy hasonló példával életemben még egyszer találkozom.

Az is természetes, hogy ha nem tudtam volna egészen bizonyosan, hogy az úristen mindent meglátó szemén kívül más magamformájú értelmes teremtmény szeme nem láthat ide – nem vállalkoztam volna a dologra. Egy kevés hiúság még a legeszesebb emberben is lappang, – nem soroztam magamat a legeszesebbek közé, ennél mindig több eszem volt, de nem igen vágtam volna zsebre, ha okot adtam volna rá, hogy valaki kedvére kinevessen. Nevetséges figurává senki sem akar dicsőülni. Már pedig menthetetlenül nevetséges szürke »keresztes«-sé dicsőülök, ha valaki meglátta volna, hogy figyelő posztot állok egy leányzó közelében, amíg az fürdik. Ilyenkor nagyon mellékes, hogy ez a leányzó épeszű-e, vagy nem épeszű. Az emberi csufondáros hajlam csak azt szúrja fel a maga roppant hegyes gombostűjére, hogy két különböző nemű emberi teremtmény között – az egyiknek tartózkodó okossága, vagy szájalma – hasonló helyzetben – mindig nevetséges.

Látnivaló, mennyire igaztalan és durva kiforgatása ez a valóságnak, – de olyan második Szent Sebestyén még nem született erre a világra, aki sikerrel tudott volna szembeszállni a vidám tökfilkók kacajával.

Elindultunk.

A vörös elől, én utána.

Néhány lépésnyire azonban hátramaradt és ettől kezdve most már én mentem elől. Mutattam az utat. A járás nem ment valami könnyen, mert minden lépésnél biccentenem kellett egyet – kellemetlenebb fájdalmat mindazonáltal nem éreztem. Csontot tehát nem sértett a shrapnel-szilánk.

A forrás, ahová igyekeztünk, egy őspalából képződött domb tövében volt.

Összevisszanőtt, sűrű mogyorófa és fiatal égerbokrok zárták körül az alig pár méteres tisztást, melyen át a forrás bő vízere útjára indult. Aki nem tudta, hogy ezen az elrejtett helyen vizet talál, bajosan akadt volna rá a sűrűségben. A mi embereinket is csak a véletlen szerencse vetette ide.

Míg a forrás felé bicegtem, megkérdeztem a hátam mögött lépegető Reginától, hogy mit látott ott... ahol volt. Nincs semmi mondanivalója?

– Nincs, – hangzott az egykedvű válasz.

Hm... hát ezen csakugyan semmit sem segített a közvetlen szemlélődés.

– De csak láttad, Regina, hogy ott mi van? – firtattam tovább a dolgot.

– Láttam.

– No, és?..

– Meg is tapogattam...

– Úgy?

– Igen, úgy... Mindent megtapogattam a kezemmel. A falakat, a kormot, a hamut, a sok üszköt – mindent.

– Így hát tudod...

– Igen, tudom, – hangzott ismét a közömbös válasz – tudom, mert mondom, mindent megtapogattam... még az elgörbült kapcsolóvasakat is, amelyek kilógnak a falakból. Gondolhatod, mekkora tűz lehetett az, amely ezeket a vastag kapcsoló-vasakat ennyire el tudta görbíteni.

– Nagyon gondolhatom, mert akkor már itt voltunk.

– Láttad a tüzet is?

– Persze, hogy láttam!

– Hát akkor tudod... Egy láng lett minden, amikor azok jöttek és mindent felgyújtottak. Mi szaladtunk. Én egyenesen az erdőbe szaladtam. A többiek... a többiek... Nem is emlékszem, hogy mi lett a többiekkel? Azt gondoltam, hogy a többiek most is ott vannak... de nincsenek ott. Senki sincs ott... láttam. Igaz, hogy nem is lehetnének ott, mert minden összedőlt, leégett, korommá vált... de ha nincsenek odahaza – hol lehetnek?

Megmondjam neki az igazságot, vagy ne mondjam meg? Nem mondom meg.

- Elmenekültek és most valahol biztos helyen vannak.
- Elmenekültek... biztos helyen vannak... Nem mondasz igazat.
- Nem-e?

– Nem... ismételte szárazon a leány – nem mondasz igazat, mert azt még láttam, hogy megfogták őket... és összekötözték... és korbáccsal verték... Öreg gazdámnak csupa vér lett a feje, arca, szakálla... Ennyit még láttam, miközben futottam.

Ebből a mormogásból – mert inkább valami dünnyögő mormogás volt ez, semmint értelmes beszéd – legalább megtudtam, hogy ez a névtelen Regina cseléd volt az elpusztult tanyán, vagy ilyesmi. Esetleg valami távoli szegény rokon, akit a szörnyű véget ért jómódú család cselédnek használt.

Elhárítottam az utolsó bokrot is az útból és a forráshoz léptem.

– Itt volnánk.

Regina közelebb lépett a forrás medencéjéhez és bölintott.

– Ismerem ezt a helyet, – mondotta valamivel élénkebben, miközben vizsgatekintettel körülnézett és kendőjét ledobta a fűbe, – sokszor voltam itt a nagy Reginával.

– Még egy Regina?

– Igen, a nagy Regina. Ketten voltunk. Ő volt a nagy, én voltam a kicsi. A gazdám leánya volt ez a nagy Regina és zongorázni is tudott. Úgy kellett szólítani, hogy gnädiges Fräulein, különben megharagudott. De nem mindig. Ha jó kedve volt, megfélemedezett a gnädigségéről és úgy hancurozott, mint egy helytelen gyerek.

Úgy tetszett, mintha valami sápadt mosolyféle jelent volna meg e pillanatban a leány ajkai körül.

– Amikor ide jöttünk, ehez a forráshoz, – folytatta csendes, tünődő hangon, akadozva, mintha emlékeit akarta volna a fejét borító homályból életre kényszeríteni, – mindig helytelenkedett... igen... Itt mindig jó kedve volt a gnädiges Fräuleinnak. Hancurozott velem, letépett a földre és hemperegtünk... igen. Mint két kölyök. Aztán levetkőztünk, fürödtünk és akkor azt kérdezte a kisasszony, hogy kihez hasonlít inkább, Vénuszhoz... igen, Vénuszhoz... vagy Dianához? Emlékszem, Vénuszt és Dianát mondott... Én nem tudtam, hogy kik ezek, – erre számárnak nevezett és azt mondta, hogy Vénuszhoz szeretne hasonlítani, mert az volt a szépség istenasszonya. Én azt mondtam, hogy szépnek úgy is szép, ha senkihez sem hasonlítja magát és ez igaz is volt... igen, ez igaz volt! Most is mondom, Mert igaz volt. Nem hiszed, hogy igaz volt?

Szinte rámkialtott ezzel a heves és követelő kérdéssel, amely oly furcsán hangzott, hogy akaratlanul is elkacgattam magamat.

– Már miért ne hinném?

– Hiába röhögsz... kiáltott ingerülten, s pisze orra megint csak úgy fintorgott, mint a mókusé – és hiába nem hiszed, mert azért mégis szép volt... ha százszor nem hiszed is! Fényes fekete haja volt és olyan fehér bőre, mint a hó. Még az én bőrömnél is fehérebb, de nálam nem csoda, mert vörös a hajam, s az ilyeneknek mindig fehér a bőrük... mint a sületlen zsemle. Neki azonban fekete haja volt, s teste mégis olyan fehér volt, mint a sületlen zsemle. Piha... ez szép?..

Félbeszakítottam ezt a zagyva beszédet.

– Elég lesz már, kis leány, a kisasszonyból! Úgy sem ismerem és nem is fogom ismerni.

– Nem baj, ne sajnáld! – vágott szavamba fitymáló kézlegyintéssel – nem vesztesz vele... Mondom, hogy igen nagy volt. Valóságos tehén: mindene széles és húsos, zsíros karjai, nagy lábai, nagy melle, vastag combjai... Piha, ez szép? Szép, ha egy úri kisasszony akkora, mint egy vaskos parasztleány? Volt akkora, mint te... igen, volt akkora, mint te.

Terítettét! Most legalább azt is megtudtam, hogy vaskos parasztleány vagyok. Jól haladok.

– Fogj hozzá és ne beszélj többet! Itt a sok jó víz, nálad a szappan... egy-kettő! Én majd addig ide hátra megyek a bokrok mögé és egyedül hagylak.

– Jó, – bölintott fejével a leány – de ne menj messze! Csak annyira menj, hogy halljam a hangodat... különben nem maradok itt!

– Meglesz.

– Minden ruhámat ki fogom mosni, mert minden büdös... Nálad nélkül is tudom, hogy minden büdös, ami rajtam van, – nem kellett volna fintorgatnod az orrod.

Lám... nem is gondoltam, hogy észreveszi. Ez egy kicsit megint megzavart és gyanakodóvá tett kócos vörös fejének igazi állapotára nézvést. Őszintén félbolond-e vajjon ez a furcsa jószág, vagy csak bizonyos dolgokra nézve hull ki fejből a bizonyos negyedik szeg? A teljesen zavart ember nem figyel afféle csekélységekre, hogy elfintorítja-e valaki valami miatt az orrát, vagy nem fintorítja el. Ez megfigyelte fintorgásomat és a maga állapotának meghatározásában ugyancsak öntudatosnak mutatkozott.

– De baj van, hallod-e! – szólalt meg kelleetlenül, – ha mindent kimosok, ami rajtam van, miben járok addig, míg a ruháim megszáradnak?

No tessék, hát ez is egészen értelmes beszéd. Igazi, tökéletes bolondnak nem jutott volna eszébe, hogy mit csinál addig, míg nedves ruhái megszáradnak, hanem Morelli kapitány úr »hudribudri«-ságával vakon nekifogott volna a paskolásnak.

– Míg a holmid megszárad, – adtam meg a választ, miközben előkészületeket tettem a távozásra – odaadom használatra a katonaköpenyegemet. Az leér a sarkadig. Még sleppelni is fog utánad.

A kis vörös egészen természetesnek találta az ajánlatot.

– Jó! – biccentett a fejével – menj és hozd el.

Elindultam.

– De rögtön gyere vissza! Különben nem maradok itt.

– Maradhatsz bátran, – szoltam vissza neki a vállamon keresztül – századszor mondom, hogy nem érhet semmi veszedelem.

– Nem, nem! *Azok* a föld alól is kibújnak... félek...

– Azok ugyan, akik *akkor* nálatok voltak, többé nem bújnak ki... No, de most fogj hozzá! Addig elhozom a köpenyegét. Minden ruhádat kimosd, Regina!

– Tudom, tudom! Nem kell századszor mondanod, hogy minden büdös... Mondtam már, hogy ezt úgyis tudom...

Vállat vont s fölbiggyesztette a száját. Azután hátat fordított és kezdte ledobálni magáról a rongyait.

Erre én is hátat fordítottam neki és belépve a bokrok közé, elindultam a nyírfámhoz, hogy elhozzam az ideiglenes, sőt felette »különleges« szolgálatra följánlt köpenyegét.

A majdnem állandóan észak-nyugati irányból érkező légáramlatot eközben meleg déli szélfúvás váltotta föl. Azért kell melléje ragasztanom a »fúvás«-t is, mert a szél nevét gyengesége miatt voltaképpen nem érdemelte meg. A minapi meleget azonban így is visszahozta. Ez persze akkor vált egész pompájában érezhetővé, amikor rövid vártatva a nap is kisütött a gyorsan oszladozó fellegek mögül és nagyszerű ragyogását ismét az eddigi tékozló bőségekben sugározta a földre.

A nyírfá alatt levő főhadiszállásomra való bicegés közben több ízben megálltam és vizsgálgódtam. Tekintetem azonban hasztalan kutatta végig a láthatárt, – sehol az életnek legkisebb nyomait sem tudtam fölfedezni. Mindenütt az előbbi nagy csend és mozdulatlanág – bármerre néztem. Valóságos Treuga Dei – isteni béke. Ez annyira különös és szokatlan tünemény gyanánt foglalkoztatta érzékeimet, hogy szinte lehangoltságot éreztem, megnyugvás és öröm helyett. Nincs hálátlanabb teremtmény az Istennek, mint az ember...

Főhadiszállásomon mindössze annyi teendőm akadt, hogy a számomra itthagyt konzerves ládát becipeltem az árokba, rálapátoltam a »Spaten«-nel egy csomó friss földet és sátort húztam föléje a pokrócomból. Legyen árnyékban, hűvös helyen. A konzerv jó dolog, de nem állja a meleget. A munka is jó dolog volt, amit végeztem, de kimászni az árokból már nem volt jó dolog, mert sérült lábammal kétszer is visszacsúsztam. Egy kicsit sziszegtem is eközben, mint a kígyó, ha a farkára lépnek... pontosan ott súroltam neki sérült lábamat az árok oldalának, ahol fáj. Tehát megadtam a módját és sziszegtem. A kígyó-hasonlat ugyan sehogysem passzolt ide, mert nem éreztem magamat kígyónak... legkevésbé azon halhatatlan paradicsomi kígyónak, aki Éva anyánk

ártatlanságát megrontotta. Ennek az én mostani nyugalmas paradicsomomnak ártatlan Évját én nem akarom megrontani.

Halt! Már kiabál is paradicsomom ártatlanja...

– Kumm zuruck!

Tölcseért formáltam szájam elé a tenyeremből és harsányan visszakiáltottam neki a saját furcsa német dialektusában:

– Kumm schon, kumm!

– Aber sofort!

– Sofort!

Úgy kellett lennie, ez a névtelen Regina most is irtózott azoktól a kozákoktól, akik már rég csendes emberek, be vannak kaparva a föld alá és soha többé eszmiféle gyalázatosságot el nem követhetnek. Ez a szegény lélek nem hiszi, hogy így van és most is látja őket, hiába próbálná neki az ember bebizonyítani, hogy hallucinál.

Alighanem itt kellene megtalálni azt a bizonyos negyedik szeget, amely kihibbant helyéből, sőt talán végkép ki is hullott...

Panyókára löktem vállamra a köpenyt és indultam vissza.

Szt... az ördög vigye el – már megint odasúroltam fájós lábamat, ahová nem kellett volna. Szó ami szó, de nagy nyomorúság az ilyen sebhelyes láb, ha még oly jelentéktelen is rajta a sérülés – hát még ha nehezebb csípés esik rajta. Mint azon a sok ezer emberen, akik csak ezen a vidéken estek össze... Valjon hányan a kínlódása szárad ezek közül az én lelkemen? Bár hiszen épen így megnyomoríthattak volna engem is, ha jobban rám talál a balszerencse.

– Kumm sofort... hol maradsz annyit! – csapott ismét fülembe a kis vörös hangja.

– Jövök!

– Azonnal gyere, különben nem maradok itt!.. – kiabálta mérgesen a leány – nem érted, hogy félek egyedül...

– Nem érted, hogy nincs mitől? Tudhatnád, hogy nem lehetek messze, ha a szavamat meghallod... tehát ne ordíts.

– Nem ordítok! – hangzott a még mérgesebb kiáltás – te ordítasz!

– Regina kisasszony, csendesebben...

– Nem vagyok Regina kisasszony... itt vagy?

– Itt.

– Hol?

– Itt a bokrok mögött.

– Akkor jól van... ha itt vagy. Te erős ember vagy, megvédesz. Nem engeded, hogy azok megfogjanak, mint ahogy a nagy Reginát megfogták. Regina kisasszonyt hárman is tartották, letépték róla a ruhát és röhögve cipelték a szénakazal mögé... Elhoztad a köpenyeget?

– El.

– De várakoznod kell rám, mert nem vagyok készen.

– Jójó... várok, csak moss ki ügyesen mindent. A kendődet is.

– Azt már kimostam.

– Hát akkor a többit. Nem kell kímélni a szappant.

– Ezt már mondtad.

– Most ismét mondom.

– Esel! Nem vagyok olyan buta, hogy elfelejtsem...

No lám! Ez a meghibbant lélek már le is szamarazza az embert. Mily megindító bizalmaskodás! És milyen gyorsan! Alig néhány órája, hogy ismerjük egymást.

Hallottam, hogy elkacagja magát, de nem törődtem vele. Az a fő, hogy szorgalmasan használja a szappant.

- Haragszol, amiért számárnak neveztelek? – hangzott ki a bokrok mögül a kérdés – hegyesen, mintha egy kis kakas kötekedett volna.
- Dehogyan haragszom – beszélhetsz.
- Hol vagy?
- Jobb lesz, ha dolgozol és nem beszélsz annyit.
- Azért én mosok, ha beszélek is. Nem hallod, hogy mosok? Csak azért beszélek, hogy ne menj el. Amíg felelsz a kérdéseimre, addig tudom, hogy itt vagy és nem vagyok egyedül... Hallod, hogy mosok? Most éppen a szoknyámat mosom.
- Ráfér...
- Nu, ja... ráfér. Ezt én is tudom.

*

Egy darabig csend lett. A kis vörös csakugyan szorgalmasan mosott, mert ugyancsak nagy zajjal paskolta a vizet. Eközben mintha valami vékonyhangú dudolást is hallottam volna. Cérnavékonyosságú cirpeléshez, vagy egy roppant finom peniculus élességéhez hasonlított-e inkább ez a dudorászás – nehéz lett volna eldönteni. Az én fülemre aképpen hatott, mintha száraz fűszállal csiklandozták volna.

Megsokallván az állingálást, leültem a bokrok alá a fűbe.

Alig ültem azonban néhány percig, a vékony dudorászást rémült kiáltás váltotta fel.

– Uristen... segítség!..

Ohó a patvarba, mi ez? Amilyen gyorsan csak tudtam talpra ugrottam és széthajtva a bokrokat, szempillantás alatt a forrás körüli tisztáson termettem.

– Mi az? Mi történt?

A leány félelemtől eltorzult arccal, egész testében reszketve lapult a forrás széléhez és a szemközt levő bokrokra intett.

– Ott... egy ember...

– Micsoda?

– Egy ember... egy ember...

– Nem lehet az!

– Egy ember... Nézd, nézd! Egy ember...

Villámgyorsan átkutattam szemeimmel a közeli bokrokat, de nem láttam semmit. Minden mozdulatlan, csendes és békességes volt. Rögtön tisztában voltam vele, hogy képzelődik – nagyobb bizonyosság kedvéért azonban megtettem, hogy átmentem a másik oldalra és az összes ottlevő bokrokat egyenként félrehajtogattam, hadd győződjék meg a saját szemével, hogy semmi oka sincs a rémületre.

– Rosszul láttál, Regina – nincs itt semmi.

– Ott lejjebb... még lejjebb...

Félrehajtogattam a meggyanúsított sűrűlevelű málnabokrot is, de persze, ott sem volt semmi.

– Látod, hogy nincsen semmi?

– Látom... mondotta megkönnyebbült, mély lélegzettel s most már valamivel bátrabban hajolt előre, hogy még mindig ijedt tekintetét a mozdulatlan bokrok sűrűségébe fúrja... látom, hogy nincsen semmi, de volt...

– Nem volt.

– De volt, volt!.. Láttam, hogy egy ember mereszti rám onnan a szemeit...

Ráhagytam – legyen úgy. Hiszen bizonyos, hogy vissza-visszatérő rémüldözési rohamában tényleg látta, amit más emberfiának normális elméje nem figyelhet meg. Nem ingereltem tehát az ellentmondással, amit az ilyen hallucináló betegeket rendszerint csak annál makacsabbakká szokta tenni.

Sehol sincs inkább helyén a bölcs közmondás, hogy az okosabb enged, mint hasonló esetekben.

– Fekete szakálla volt – dunnyogta lassankint lecsillapodva a leány – és vastag orra... és veres vércseszeme... Ez volt az, aki Regina kisasszonyt először ragadta meg és leszakította melléről a ruhát... Ez volt az a disznó... Ó, ó... erre a cudarra jól emlékszem...

Haszontalan fáradság lett volna, ha meg akartam volna vele értetni, hogy a szóbanforgó kozák szintén a rég elföldelt emberek közé tartozik, mert úgysem adott volna hitelt szavaimnak. Hagytam tehát, hogy beszéljen.

Még dunnyögött valamit, de azt már nem értettem meg. Azután megdörzsölte homlokát, hátralökte fején a vörös haját és ismét kezébe vette szoknyáját, meg a szappant. Folytatni akarta a félbenhagyott munkát.

– Még csak ezt kell kimosni és az ingemet, azután készen vagyok.

Figyeltem a hangra, de a félelemnek most már legkisebb nyomát sem lehetett belőle kiérezni. Úgy látszik, hogy ezeknél a hallucináló betegeknél pillanatok alatt változnak az indulatok.

Kicsavarta a szoknyából a vizet és kidobta mellém a fűbe.

– Ez is megvan, még csak az inget kell kimosni.

Az ing még rajta volt. Egyéb nem is takarta tagjait, csak a szakadozott, rongyos ing, amelynek valaha fehér vásznába mintha játékos macskák karmolták volna bele a festéseket. A francia forradalom rémnapjaiban a csöcselék húzott ily rongyos ingeket a veszthelyre cipelt francia márkinők puderes vállaira...

Ez a kis vörös nem volt francia márkinő, a válla sem volt puderes, a bőre azonban oly fehér volt, hogy szinte világított a rongyos ing fészlései alatt, mint a hó, ha rácsillog a nap.

Nyugodtan tekintettem rá és épen oly nyugodtan fordítottam neki hátat, amikor vézna alakjához képest aránytalanul kifejtett nagy mellei kiduzzadtak az ingből és a következő pillanatban az ing is átfordult a leány soványka hátán. Levetette, hogy kimossa. Ott vagyok-e még, vagy nem vagyok – nem látszott észrevenni. Ugy tetszett, hogy ebben a percben csakugyan nem volt rólam tudomása. Ki tudja, hogy zavaros feje hol kalandozhatott.

Megfordultam és visszamentem a bokrok mögé.

Ne lásson ott, ha öntudata ismét visszatér és képessé teszi a figyelemre.

Egy darabig csend volt. Hallottam, miközben ismét leültem előbbi helyemre a fűbe, hogy az ing kimosása elkezdődött. Csakhamar egy halk kacajt is fölfogott a fülem.

– Jé, mein Gott... ez nagyon rongyos.

– Ki nevet ott?

– Én! – kiáltotta vissza és megint kacagott – azon röhögök, hogy ebben az én szegény ingemben száz macska sem fogna meg egy egeret, annyi rajta a fészlés. Huh!.. ha látnád, milyen! Nem is érdemes kimosni.

– De csak mosd ki! Ha megszárad, a fészléseket be lehet varrni.

– Mivel? Az ujjammal?

– Tűvel és cérnával – van nálam az is.

– Akkor kimosom.

Tíz percig megint csend lett. Amikor a mosás beveződött, ismét megszólalt:

– Készen vagyok. Minden holmim ki van mosva és magam is ki vagyok mosakodva – a szappannak azonban fuccs!.. elfogyott. Nem maradt belőle egy csepp se. Már most mi lesz? Hogy jöjjenek ki? Nem mutogathatom magamat meztelenül...

– Itt hagyom a bokrok alatt a köpenyemet és visszamegyek a Standomra. Te magadra veszed a köpenyemet és a holmiddal együtt utánam jössz. Verstanden?

– Ja, ja... verstanden! – hangzott a nevető válasz, amely azonban hirtelen ismét aggodalmassá vált – eredj odébb, míg fölveszem a köpenyedet, de ne menj messze...

Erre már nem is válaszoltam. Lassankint mindenhez hozzá lehet szokni – még egy beteg elme kiszámíthatatlan ugrálásaihoz is.

– Nem leszek messze – kijöhetsz.

– Jövök! – kiáltotta aggodalmas sietséggel a leány – már künn is vagyok... de ne nézz ide...

– Eszem ágában sincs, hogy odanézzek!.. kiáltottam vissza megnyugtatóan, miközben letettem köpenyegemet a bokrok alá és szép lassan, lépésben bicegve elindultam a nyírfám felé. Valóságosan is úgy gondolkodtam, amit beszéltem. Nem volt csak afféle tessék-lássék szólás, hogy eszem ágában sincs a kotnyeles kíváncsiság, mert csakugyan nem járta meg fejemet hasonló gyerekes szándék. Beértem annyival, amennyit akaratlanul is látnom kellett. Jobban szerettem volna, ha elméje zavaros műhelyébe tudtam volna belátni, hátha meg tudtam volna találni a hiányzó negyedik szeget. Sejtettem, hogy enélkül bajos lesz a dologból tisztességgel kievickélni.

Nem sántikálhattam messzebb tíz lépésnyinél és már megszólalt a bokrok mögött a leány nyugtalan hangja:

– Nit géh wát!.. Hol vagy?

– Mondtam már, hogy nem megyek messze... hát ne kiabálj, hanem gyere.

– Kumm schon!

Jött.

Nagyon furcsa figura volt szegény, nem tudtam kacagás nélkül megállni. Hosszú bakaköpenyem legalább két arasznyira sleppelt utána a földön, – lépni sem igen tudott benne. Az ujjakat felgyürte, mégis alig látszottak ki belőlük a kezei, melyek a kimosott rongyokat markolászták. Botorkálva tipegett előre, biztosra vettem, hogy no, most-most botlik bele a köpeny aljába és esik orra.

– Ne röhögj, hanem segíts!.. – kiáltotta mérgesen, miközben megállt és odavágta a kimosott holmit a fűbe, – nem bírok menni is, meg ezt cipelni is. Folyton botlok... ebben a te hosszú kaftánodban.

– Köpeny az, nem kaftán.

– Azt mondom, hogy hosszú!.. Nem érted?

– Jó, jó...

Megint az okosabb enged. Fölszedtem a földhöz vágott nedves holmit és vittem.

– Eltranszferálok a ruhádat – gyere!

Elöl én sántikáltam sérült lábammal, utánam Regina botorkált a sleppelő köpenyegben – de legalább most már biztosítva volt, hogy nem esik orra. Lavírozott is mindkét vékony karjával, hogy az egyensúlyt megtarthassa. Mondom, nagyon furcsa figura volt szegényke – hasonlított azokhoz a betlehemes gyerekekhez, akik faluhelyen alkalmasabb maskara hiányában apjuk köntösébe bújnak és kócparókat nyomnak a fejükbe, hogy föl ne ismerjék őket. A nedves vörös haj majdnem akként festett a leány fején, mint egy oda nem tartozó idegen láng-paróka. Ha egy kis aranyfüstpapiros is lett volna benne – tökéletes lett volna a maskarádé. Bár hiszen így is elég nevetséges volt.

Istentelen pusztítást vittek végbe itt a shrapnelek – erdészszívem szinte fáj, mikor egy-egy derékvastagságú ágat kellett kikerülnöm, melyet úgy hasított le az az átkozott dög, mintha mesebeli kutyák szaggatták volna le a törzsről. Millió szilánk és forgács hevert mellette a földön. Némely helyen viszont egész kosárnyi letépett levél állta el az utat. Ezt a rengeteg falevelet mind a légnomás csapta le a fákról. Már pedig ahány levél, annyi tüdő, amin a fa lélegzetet vesz. Egész sereg szép nagy fa fog itt elszáradni tüdősorvadásban. Saját külön Standom és jelenleg főhadiszállásom nyírfája is kapott egy-két shrapnel-suhintást a koronája fölé – nagyobb kár azonban szerencsére nem esett benne. Sajnáltam volna, hogy árnyéka nélkül maradok ebben az ismét hevesen letüző forróságban.

Odaérkezve, letettem Regina vizes holmiját a fűbe és levettem a bluzomat. Igen ellepte homlokomat a meleg verejték – én bizony nem izzadok, ha nem muszáj, száz félbolond kedvéért sem. Nagyszerűen esett szellős ingemen át a levegő.

– Du hast es gut... bölintott fejével a leány, miközben lekuporodott köpenyestől a nyírfa alá – neked jó, de nekem nem jó, mert nem bújhatok ki ebből a kaftánból. Pedig nekem is olyan melegem van, hogy majdnem megsülök.

Láttam, hogy ez igaz. Piros volt, mint a pipacs, s a homloka tele verejtékkel.

– Türelem – biztattam jóindulattal – azonnal kiterítem homlidat a napra és nem vetek bele félórát, száraz lesz minden, mint a puskapor. Fölveheted és kibújhatsz a kaftánból... ha már zsidó kaftánnak nézed az én becsületes köpenyegemet.

– Arról van szó, hogy hosszú, – dunnyogta fejét rázogatva a leány – még mindig nem érted?

– Jó, jó...

– Minden kaftán hosszú.

– Bánom is én!

– Olyan hosszú, mint ez a tied.

Erre a makacskodásra már nem is válaszoltam. Elészedtem a vizes ruhákat és sorjában kiterítettem valamennyit a napra. Száradjanak.

Regina figyelemmel kísérte a manipulációt, de nem szólt közbe. Csak akkor szólalt meg, amikor észrevette, hogy nagykendőjét véletlenségből viszájára fordítva terítettem ki. Integtettem, hogy fordítsam a színére.

– Az a szőrösebbik fele, az szárad nehezebben – magyarázta oktató hangon.

– Helyes, – válaszoltam engedékenyen – de a viszáján nem szívná ki annyira a nap.

– Nincs mit kiszívni rajta, – hangzott a fitymáló válasz – kopott rongy ennek a színe is, a viszája is.

Hm... már megint! Ez íme, megint annyira értelmes megjegyzés volt, hogy öntudatosabbat kívánni sem lehetett volna. Persze, hogy megint csak gyanakodva tekintettem rá – teringettét, hogyan is állunk hát voltaképpen a bolondsággal? Hol vannak a határai? Melyik ösvény viszi kajla területre és melyik a normális értelemhez?

A kis vörös észrevette, hogy erősen figyelem.

Fintorgatta pisze orrocskáját és szintén figyelte minden mozdulatomat. Majd bosszúsan megrázta fejét és majdnem haragosan rám kiáltott:

– Mit nézel rajtam?

– Én-e?

– Igen, te!

– Nem szabad rád nézni?

– Szabad, de nem így.

– Hogy?

– Így, mint te!

– Lám... hát én hogy nézek?

– Azt hiszed, nem tudom, hogy bolondnak tartasz?

Ohó!.. ez vágott, mint a kés. A hang is volt olyan éles, mint egy kés. A dühös tekintet is, amely a leány szeméből arcomba metszett. Magam sem tudom... de egy pillanatra annyira megzavarodtam, hogy szinte megdöbbenve bámultam rá. A patvarba, mi ez? Csak nem az fog kisülni ebből a dologból, hogy voltaképpen én voltam félbolond, amikor ezt a kis vöröst bolondnak tartottam? Nem, ez nem valószínű – igyekeztem magamat kellemetlen zavaromban megnyugtatni – ily emeletes számár talán csak mégsem vagyok...

Letelepedtem egy üres történyesládára.

– Ne dühösködj, Regina – válaszoltam engesztelő hangon.

– Beszélhetsz... tudom én jól, hogy bolondnak tartasz, azért nézel így rám, mint Frau Mikelre a doktor... Frau Mikel azonban igazán bolond volt és amikor a doktor megvizsgálta és így nézett rá, mint te rám és amikor azt mondta neki, hogy Liebe Frau, sie müssen nach Lemberg in a Sanatórium géhén – hát akkor Frau Mikel úgy megütötte a doktor arcát, hogy csupa vér lett és belekapaszkodott szakállába is és jó csomót ki is tépett belőle... igen, azt tette.

– Szerencse, hogy nekem nincs szakállam.

A leány méltatlankodva rázta meg vörös fejét.

– Mondtam, hogy Frau Mikel bolond volt, aki ilyet is tehetett, mert gyermeknek, bolondnak minden szabad. Nekem azonban jó eszem van. Az én körmeim akkor sem mennének neki a szakálladnak, ha volna szakállad. Pedig megérdemelnéd... igen, megérdemelnéd! Mert most is úgy mereszted rám a szemedet, mint Frau Mikelre a doktor...

Elnevettem magamat.

– Rosszul látsz, Regina.

– Ná!.. Van nekem eszem.

Megint dühösködni kezdett. Apró szemei úgy égtek, mint a parázs. Elérkezettnek láttam az időt, hogy valamiféle tréfával üssem el a dolgot. Közben ismét és ezúttal végérvényesen eldöntöttem, hogy minden fel-feltünedező látszat dacára, mely az ellenkező mellett is bizonyíthatott volna – csakugyan betegelméjű teremtéssel van dolgom, akinek hisztérikus idegállapotát nem tanácsos ellentmondásokkal ingerelni. Eleresztettem tehát enyhítésül egy szeliden nyálkás komplementumot:

– Szép arcod van, Regina – azt bámulom, ha épen tudni akarod.

– Mondtam már, – hangzott az erélyes válasz – hogy nekem beszélhetsz.

– Igazat beszélek.

– Butaságot beszélsz... dunnyogta a leány.

Aztán mondja valaki, hogy nem volt okom a gyanakvásra. Ez is épen olyan értelmes megjegyzés volt, mint az előbbi, amely nem ok nélkül hökkentett meg.

– Nekem is van egy kis eszem, Regina... iparkodtam a veszendő tekintélyt megmenteni.

– Tudom, hogy van, – felelte hirtelen a leány – nem is te vagy buta, hanem az, amit mondtál... az nagy butaság.

– Dehogy!

– Dehogy, vagy nem dehogy, nagy butaság... Még ha kisasszonyomnak, a nagy Reginának mondtad volna, hogy szép arca van... ezt érteném.

Míg beszélt, fölemelkedtem a töltényes-ládáról és a közeledő délre való tekintettel hozzáfogtam az ebéd elkészítéséhez. Egyszerű és felette gyorsan elvégezhető munka. Az ember megtölti a »kokeszli«-t (Koch-Kessel) vízzel, ügyesen ráhelyezi két lapos kőre, összegyűjt egy marék száraz ágat és gízgáz, alája rakja és begyűjt. Ha leég, új száraz ág és új gízgáz mindaddig, míg a kokeszliben fölforr a víz. Akkor a bajonét végivel fölfeszít egy konzerves dobozt s a tartalmát beleszerkeszti a buzgó vízbe. Alkalmaz bele egy kis sót, hozzájárul egy csipetnyi fajn törött borszal és kész az ebéd, – tálalni lehet a világ legnagyobb enivalóját – a halhatatlan gulyást. Gulyás-konzervet főztem ugyanis, mert ez a legjobb. Jó a borsófőzelék-konzerv is – a gulyás azonban királya, sőt császára ellenséges földön minden ételeknek, nemcsak azért, mert valóban jó, hanem tán legkivált azért, mert haza emlékezteti ízével és felséges illatával a messze idegenbe vetődött magyar katonát. Míg eszi és kenyeret mártogat belé az ember, – azt képzelheti, hogy valahol otthon, az Alföld valamelyik pusztáján, üloget mellette a földön – előtte a bogrács, háta mögött a pihenő ménes, jobbkézt valahol a gémes kút, balkézt valahol a tanya... Ilyen nagy varázsló a gulyás! Nem csoda, hogy akkora előttünk a becsülete.

A Regina leány érdeklődve figyelte a menázsifőzés műveletét, s közben úgy izzadt szegény feje a meleg köpenyegben, hogy végre is megsajnáltam.

– Meleg van odabe, Regina...

– Egy darabig még állom, de nem sokáig – lihegte homlokát törölgetve.

– Várj, segítünk a bajon... biztattam vigasztaló hangon, mialatt a napra terített ruhákhoz járulva, megtapogattam őket, hogy szárazak-e már annyira, hogy föl lehessen őket venni? Az alsószoknya, meg az össze-vissza feslett ing már száraz volt, a többi holmi még nem. Ezt a két ruhadarabot azonban már föl lehetett venni. Felette szellős ruházat, de ebben a forróságban épen ilyen szellős ruházat a jó.

– Megszáradtak? – kérdezte élénken a leány.

– Az ingedet meg az alsószoknyádat fölveheted.

– Dobd ide, aztán fordíts hádat egy percre... fölveszem őket, különben rögtön megüt a guta ebben a meleg kaftánban.

– Köpenyeg az, hé, – nem zsidó kaftán – igazítottam helyre a köpenyegemen esett csúfságot harmadszor is.

– Nem érted, hogy arról van szó, hogy hosszú!.. – méltatlankodott neheztelve a leány.

– Jó, jó... ezt már hallottam.

– Hát akkor miért beszélsz?

Visszamentem a kokeszlihez és hádat fordítottam neki. Bújjon ki a köpenyegből és szedje magára szellős rongyait, nehogy valahogy Isten csudájára csakugyan meglegyintse a guta. Nem is pipacsvörös volt már az arca, hanem céklapiros – szinte lángolt a forróságtól. Nem is gondoltam volna, hogy ebben a vézna testecskében ennyi a vér.

Mire az átöltözéssel elkészült és rámkiáltott, hogy már szembefordulhatok vele, ha akarok – én is készen voltam a fejedelmi gulyással. Tálalhattam és azonnal tálaltam is. Teleraktam a sajkámat – ez a Regináé. Ami a kokeszliben marad, az az enyim. Két karaj kenyér, a nagyobbik Regináé. Egy kés meg egy bicska, a kés a Regináé. Két tiszta vászonkapca kineveztetik szalvétának, az egyik Regináé. Törölje bele pittyedt száját, ha a fejedelmi gulyás hasonlíthatatlanul kitűnő ízű zsíros levével bemaszatolja. Mikor mindez készen volt, szembefordultam vele, hogy meginvitáljam a menázsizhoz... de amint megpillantottam, úgy elfogott a kacagás, hogy nem tudtam szóhoz jutni.

NEGYEDIK FEJEZET

Nem tudok eligazodni a vörös Regina zavaros elméjében. – Standom paradicsomi nyugalma fölborul. – Menekülés egy közeledő őrjárat elől. – Az erdei barlang. – Kétségeim vannak, hogy ellenséges őrjárat elől menekültem-e, vagy szégyenszemre a mienk elől? – Mindenáron bizonyosságot szerzek.

Roppant siralmas figura volt szegény Regina rövid alsószoknyájában, mely a mosásban még jobban összement, meg a szakadozott ingében, melyet hasztalan fogott össze mellén, hogy minél kevesebb helyen villanjon ki alóla fehér bőre, mert bizony így is csak az nem látszott ki alóla, ami előtt az ember jóakaratulag szemet hunyt. Hát hiszen ebben nem volt hiány. Jóakaratulag szemet hunytam. Úgy tettem, mintha nem vettem volna észre, mily aggodalommal iparkodik kihívóan előreálló melleit az ing rongyai mögé elrejteni... higyje, ha akarja, hogy efféle csekélységekre nem figyelek. Voltaképen nem is igen figyeltem – ez az igazság. Hozzászokhattam, mióta itt van a szemem előtt. Inkább a dolog ritka különössége foglalkoztatott egy-egy percre – okosabb megfigyelni való hiányában – semmint úgynevezett ingerlő vonatkozása a jellegzetes nőiességre. Ezzel igazán nem törődtem. Ami tőlem tellett, az mindössze annyi volt, hogy titokban meg mertem egy kicsit kritizálni a természetet, amely egy ily sovány és mindenképen vézna testecsét, mint amilyen ezé a Regináé volt, ily semmiképen hozzá nem illő női szépséggel tüntetett ki. Kárpótlásképpen tette, vagy azért, hogy korlátlanul szeszélyes hatalmát a kotnyeles ember bábész szemeibe csillogtassa – én nem tudom.

Persze, nem emiatt fogott el ellenállhatatlanul a kacagás, hanem kócos vendégem általános külseje miatt, mely a maga siralmas rongyosságában módfelett hasonlított az én vidékemen szokásos madárijesztőkhöz. Nálunk felé szokás a madárijesztőkre efféle fehér rongyokat akasztani. Boldogult édesanyám is azt hitte, hogy a fehér szín hatásosabban riasztja el az ültetvényeire kiszemtelenkedő verebeket, mint a fekete, vagy a másegyéb színű ringy-rongy, amit az ilyen – egyébként semmit sem érő – madárijesztő-vázra ráakasztani szoktak. Nem ijeszt az vissza – másnap – már egyetlenegy verebet sem. Hamar megszokják – akárcsak én ezt a Regina leányt az ő szakadozott rongyaival és előre kevélykedő szép mellével.

– Könnyű röhögni!.. – fakadt ki haragosan – de honnan vegyek jobb ruhát, ha nincs?

Megnyugtattam, hogy tökéletesen igaza van. Nem járja, hogy nevetek. Könnyű a szegényt kigúnyolni, de nehéz felruházni, tanítja minden röhögő tökfilkó okulására a Szentírás is. Bizonyos, hogy ha nagytiszteletű Herepei uram meglátott volna, illedelmetlen magaviseletemért alaposan megpirongat. Azonban nagyon messze vagyton most tőlem a derék tisztetes úr, a haragos Reginát pedig majd mindjárt kiengesztelem.

– Nem rajtad nevetek, Regina fiam, hanem a ruhádon... aminthogy te sem engem tartottál az imént butának, hanem csak azt, amit mondtam. Most tehát – kvitt! Nem tartozunk egymásnak semmivel. Akarod, hogy ne tartozunk egymásnak semmivel?

– Jó, – bólintott békülékenyen – különben rád kellene támadnom, hogy ha utálatosnak tartasz így, adj jobb köntöst és akkor rögtön ledobom ezeket a rongyokat.

– Ruhig... ki tart utálatosnak? Most egyébként nem locsogunk többet, hanem ebédelünk. Itt a jó finom gulyás – egy püspök sem eszik jobbat! Bár ugyan olyan püspökről még nem hallottam, aki gulyást ebédelt volna.

Kikanalaztam a kokeszliből egy nagy porciót és beleraktam a sajkámba. – Nesze, Regina, egyél. Itt hozzá a kenyér is. Itt hozzá a kés is és itt a tiszta vászonkapca is – szalvétának. Nem igaz ember, aki jobbat akar nyújtani, mint amire képes.

– Ez a kincstári finom cinkanál meg arra való, hogy segedelmével e császári étel utolsó csöppjét is gondosan kikanalazd a sajkából. Azután tisztítsd ki kenyérrrel, ami még benne marad. Egyrészt

azért, mert ekként semmi sem megy belőle kárba, másrészt így könnyebb kimosni. A katona mindenre gondol, Regina fiam, merthogy a sajkát neki kell kimosnia.

Szakadt ingecske, hiányos alsószoknya és minden egyéb tökéletlenség el volt felejtve abban a pillanatban, amint a párolgó étel nagyszerű illata a Regina fitos orrába csapott.

Oly mohón nyult a sajka után, hogy szinte kiütötte a kezemből.

– Add!.. Éhes vagyok.

Adtam és a kis vörös evett. Én is térdem közé fogtam a »kokeszli«-t és ettem, de persze sokkal lassabban, mint Regina. Azzal tátoztam el a közbeeső időt, hogy az ő leírhatatlanul egészséges étvágyában gyönyörködtem azalatt, míg evett. Apró gyöngyfogai a legnagyobb könnyűséggel intézték el a kemény kenyérhéjat. Nekem is hibátlan fogaim vannak, ilyen produkciókra azonban nem merném őket munkába állítani. Dicséretére legyen mondva, ezúttal mégsem »falt« úgy, mint néhány órával ezelőtt, amikor az erdőben levő búvóhelyéről ide merészkedett. A száját sem a kezefejevel törölte le, hanem a szalvétával. Sőt még azt is észrevette, hogy a szalvétája voltaképpen nem szalvéta.

– Mondd... új vászon ez az ízé... wat soll i sagen?..

Intettem, hogy az, egészen új, – azonképpen nyaralt a borjumban, ahogy még odahaza kifaszoltuk a többi Ausrüstunggal.

– Mert ha már a lábadon volt...

Utánozhatatlan grimace-ra fintorodott el egész arca.

– Ná?... kérdezte gyanakodva.

– Ná, ná... ördögöt! – tiltakoztam erélyes nyerseséggel, – háborúban sok minden lehet, – de az már csak mégsem lehet, hogy használt kapcával töröljem le a számat. Akkor inkább letörölöm a kezem fejevel, mint ahogy te, meg a többi paraszt...

Gondoltam, nesze vörös a gyanúsításért, – kapsz a füledbe egy kis égő taplót. Azonban nem látszott tudomásul venni a fülébe elhelyezett taplót... nyugodt maradt, s csak soványka vállait vonogatta.

– Nem vagyok paraszt, – dunnyogta egykedvűen.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.